Department of Public Instruction, Mysore.

AMARA-ḲOSHA

PART I

ಅಮರಕೋಶ ಪ್ರಥಮಕಾಂಡವು

NINTH EDITION-10,000 COPIES

MYSORE
PRINTED AT THE GOVERNMENT BRANCH PRESS
1927

ಮುದ್ರಾಪಣಕ್ರಮಸೂಚನೆ.

ಪ್ರತಿ ಪುಟದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಥಮತಃ ಮೂಲಶ್ಲೋಕಗಳೂ, ಆಮೇಲೆ ಒಂದು ತಿರ್ಯಗ್ರೇಖೆಯೂ, ಅದರ ಕೆಳಗೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಅರ್ಥವೂ, ಬರುವಂತೆ ಮಾಡಿದೆ. ಮೂಲದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಸಮಾನಾರ್ಥವುಳ್ಳ ಪರ್ಯಾಯಪದಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸಾಧ್ಯವಾದ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಡಿಸಿ ಬರೆದು, ಇವುಗಳನ್ನು ಎಣಿಸಿ, ಇವುಗಳು ಎಲ್ಲಿ ಮುಗಿದಿರುವುವೋ ಅಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಪರಿಮಿತಿ ಸೂಚನೆಗಾಗಿ ಕೊಟ್ಟು, ತಿರ್ಯಗ್ರೇಖೆಯ ಕೆಳಗೆ ಆಯಾ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಬರೆದು, ಈ ಪದಗಳ ಕನ್ನಡ ಅರ್ಥವನ್ನೂ, ಇದರ ಮುಂದೆ ಪರ್ಯಾಯಪದಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನೂ, ಬರೆದಿದೆ. ಉದಾಹರಣೆ :—

ಸ್ವ (ರವ್ಯಯಂ) ಸ್ವರ್ಗ ನಾಕ ತ್ರಿದಿವ ತ್ರಿದಶಾಲಯಾಃ।
ಸುರಲೋಕೋ ದ್ಯೋದಿವಾ (ದ್ವೇ ಸ್ತ್ರಿಯಾಂ) (ಕ್ಲೀಬೇ) ತ್ರಿವಿಷ್ಟಪಂ ॥*a*

ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪರ್ಯಾಯಪದವನ್ನೂ ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಬಿಡಿಸಿ ಬರೆದಿದೆ. ಸ್ವರ್ ಶಬ್ದದಿಂದ *a* ಗುರುತು ಹಾಕಿರುವವರೆಗೂ ಇರುವ ಪದಗಳೆಲ್ಲಾ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೆಸರಾದುದರಿಂದ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ *a* ಗುರುತು ಹಾಕಿದೆ. ತಿರ್ಯಗ್ರೇಖೆಯ ಕೆಳಗೂ ಅದೇ ಗುರುತನ್ನು (*a*) ಹಾಕಿ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕ ಎಂದು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಅರ್ಥವನ್ನು ಬರೆದು ಮುಂದೆ ಪರ್ಯಾಯಪದಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನೂ (೯) ಹಾಕಿದೆ. ಹೀಗೆಯೇ ಶ್ಲೋಕದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವುದನ್ನೂ ಊಹಿಸುವುದು.

ಮೂಲದಲ್ಲಿ ಲಿಂಗನಿರ್ಣಯಾದಿ ಸಂಕೇತಗಳು ಉಕ್ತವಾಗಿದ್ದರೆ ಅವುಗಳನ್ನು ( ) ಆವರಣಚಿಹ್ನೆಯೊಳಗೆ ಸೇರಿಸಿದೆ. ಮೇಲಣ ಉದಾಹರಣೆಯಲ್ಲಿ (ಅವ್ಯಯಂ), (ದ್ವೇ ಸ್ತ್ರೀಯಾಂ), (ಕ್ಲೀಬೇ), ಎಂಬ ಸಂಕೇತಗಳು ಆವರಣಚಿಹ್ನೆಗಳಲ್ಲಿರುವುದಲ್ಲದೆ ಲೆಕ್ಕಕ್ಕೆ ಸೇರತಕ್ಕವುಗಳಲ್ಲ.

ಈ ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿರುವ ಹೆಚ್ಚು ಪಾಠಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ [ ] ಆವರಣಚಿಹ್ನೆಗಳಿಂದ ತಿಳಿಸಿದೆ.

ಅಮರಕೋಶ ಪ್ರಥಮಕಾಂಡವು.

ಪೀಠಿಕಾ ಶ್ಲೋಕಗಳು

ಯಸ್ಯ ಜ್ಞಾನದಯಾಸಿಂಧೋರಗಾಧಸ್ಯಾನಘಾ ಗುಣಾಃ।
ಸೇವ್ಯತಾಮಕ್ಷಯೋ ಧೀರಾ ಸ್ಸ ಶ್ರಿಯೈಚಾಮೃತಾಯ ಚ॥ 1

ತಾತ್ಪರ್ಯ—1. ಎಲೈ ವಿದ್ವಾಂಸರೇ, ಜ್ಞಾನಕ್ಕೂ, ದಯೆಗೂ, ಆಶ್ರಯ ಭೂತವಾಗಿಯೂ, ಗಂಭೀರವಾಗಿಯೂ, ಇರುವ ಯಾವ ದೇವನ ಗುಣಗಳು ರಾಗಾದಿ ದೋಷರಹಿತಗಳಾಗಿರುವುವೋ, ಅಂತಹ ನಾಶರಹಿತನಾದ ದೇವನನ್ನು ನೀವು ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸಂಪತ್ತನ್ನೂ, ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮೋಕ್ಷವನ್ನೂ, ಪಡೆದು ಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಸೇವಿಸಿರಿ.

ಸಮಾಹೃತ್ಯಾನ್ಯತಂತ್ರಾಣಿ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತೈಃ ಪ್ರತಿಸಂಸ್ಕೃತೈಃ।
ಸಂಪೂರ್ಣಮುಚ್ಯತೇ ವರ್ಗೈರ್ನಾಮಲಿಂಗಾನುಶಾಸನಂ॥ 2

2. ವರರುಚಿ, ವಾಗುರಿ, ವಾಮನಾದಿಗಳಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ತ್ರಿಕಾಂಡಿ, ಉತ್ಪಲಿನಿ, ಮೊದಲಾದ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ, ಅನಾವಶ್ಯಕವಾದುವು ಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಬಿಟ್ಟು, ಏಕಾರ್ಥವಾಚಿಗಳಾದ ಪರ್ಯಾಯಪದಗಳಿಂದಲೂ, ಲಿಂಗ ನಿರ್ಣಯಾದಿಗಳಿಂದಲೂ, ಶೋಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಪರಸ್ಪರಸಂಬಂಧಿಗಳಾದ ಪದಸಮೂ ಹಗಳೆಂದರೆ ೨೭ ವರ್ಗಗಳಿಂದ ಕೂಡಿಕೊಂಡಿರುವ 'ನಾಮಲಿಂಗಾನುಶಾಸನ' ವೆಂಬ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ.

ಪ್ರಾಯಶೋ ರೂಪಭೇದೇನ ಸಾಹಚರ್ಯಾಚ್ಚ ಕುತ್ರಚಿತ್।
ಸ್ತ್ರೀಪುಂನಪುಂಸಕಂ ಜ್ಞೇಯಂ ತದ್ವಿಶೇಷವಿಧೇಃ ಕ್ವಚಿತ್॥ 3

3. ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಪುಲ್ಲಿಂಗ, ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ, ನಪುಂಸಕಲಿಂಗಗಳೆಂದು ಗೊತ್ತುಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಮೂರು ಮಾರ್ಗಗಳುಂಟು. (1) ಬಹಳವಾಗಿ

ಪದಗಳ ವಿಸರ್ಗ, ಸ್ತ್ರೀಪ್ರತ್ಯಯ, ತದಭಾವರೂಪವುಳ್ಳ ರೂಪಭೇದಗಳಿಂದಲೂ, (2) ಕೆಲವೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಹಚರ್ಯದಿಂದ, ಎಂದರೆ ತಿಳಿಯಲ್ಪಟ್ಟ ಲಿಂಗವುಳ್ಳ ಪದದ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಿಂದಲೂ, (3) ಇನ್ನು ಕೆಲವೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರು ಲಿಂಗಗಳ ವಿಶೇಷ ವಿಧಿಗಳಿಂದಲೂ, ಗೊತ್ತುಮಾಡಬಹುದು.

(1) ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದಾದ ರೂಪಭೇದವು (*a*) ನಾಮರೂಪಭೇದವೆಂದೂ, (*b*) ನಾಮವಿಶೇಷಣ ರೂಪಭೇದವೆಂದೂ, (*c*) ನಾಮಪರಾಮರ್ಶಿ ಸರ್ವನಾಮ ರೂಪಭೇದವೆಂದೂ, ಮೂರು ತೆರನಾಗಿರುವುದು

(*a*) ನಾಮರೂಪಭೇದವೆಂತೆಂದರೆ, 'ಕೌಮೋದಕೀ ಗದಾ ಖಡ್ಗೋನಂದಕಃ' ಎಂಬಲ್ಲಿ ಆಯಾ ನಾಮಗಳಿಗೆ ಆಯಾ ರೂಪಭೇದಗಳಿಂದ ಲಿಂಗವನ್ನು ತಿಳಿಯಲಾಗುವುದು.

(*b*) ನಾಮವಿಶೇಷಣ ರೂಪಭೇದವೆಂತೆಂದರೆ, 'ಗಂಡಕಪೋಲಾ ತತ್ಪರಾ ಹನುಃ' ಎಂಬಲ್ಲಿ 'ಹನು' ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷಣವಾದ 'ತತ್ಪರಾ' ಎಂಬುದರ ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ ರೂಪದಿಂದ 'ಹನು' ಶಬ್ದವೂ ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗವೆಂದು ತಿಳಿಯಲಾಗುವುದು.

(*c*) ನಾಮಪರಾಮರ್ಶಿ ಸರ್ವನಾಮ ಶಬ್ದದಿಂದ ಎಂತೆಂದರೆ, "ಕುತೂಃ ಕೃತ್ತಿಸ್ನೇಹಪಾತಂ ಸೈವಾಲ್ಪಾ ಕುತುಪಃ ಪುಮಾನ್' ಎಂಬಲ್ಲಿ 'ಸೈವ' ಎಂಬ ಸರ್ವನಾಮ ಶಬ್ದರೂಪದಿಂದ 'ಕುತೂಃ' ಎಂಬ ಶಬ್ದವೂಕೂಡ ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗವೆಂದು ತಿಳಿಯಲಾಗುವುದು.

(2) ಈಗ ಎರಡನೆಯದಾದ ಸಾಹಚರ್ಯದಿಂದ ಲಿಂಗವನ್ನು ಗೊತ್ತುಮಾಡುವ ವಿಧಾನವನ್ನು ವಿಚಾರಮಾಡೋಣ. 'ಅಶ್ವಯುಗಶ್ವಿನೀ . . .,' 'ಭಾನುಃ ಕರಃ . . .,' 'ವಿಯದ್ವಿಷ್ಣುಪದಂ . . .,' ಎಂಬೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಶ್ವಯುಗ್ಭಾನುವಿಯಚ್ಛಬ್ದಗಳು ಮೂರು ಲಿಂಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಏಕವಿಧವಾಗಿರುವುವಾದುದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ರೂಪಭೇದದಿಂದ ಲಿಂಗವನ್ನು ತಿಳಿಯಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ 'ಅಶ್ವಿನೀ,' 'ಕರಃ,' 'ವಿಷ್ಣುಪದಂ,' ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳ ಸಾಹಚರ್ಯದಿಂದ ಆಯಾ ಲಿಂಗಗಳೆಂದು ತಿಳಿಯಲಾಗುವುದು.

(3) ಇನ್ನು ಮೂರನೆಯದಾದ ವಿಶೇಷವಿಧಿಯನ್ನು ವಿಚಾರಮಾಡೋಣ. ಈ ವಿಶೇಷ ವಿಧಿಯು (*a*) ರೂಪಭೇದದಿಂದ ತಿಳಿಯಲಾಗದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳುವ ವಿಧಿಯೆಂದೂ, (*b*) ಸಾಹಚರ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಯಲಾಗದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳುವ

ವಿಧಿಯೆಂದೂ, (c) ಸಾಹಚರ್ಯಲಿಂಗಕ್ಕೆ ಅಪವಾದಕರವಾದ ವಿಧಿಯೆಂದೂ, (d) ಅನೇಕ ಲಿಂಗವಿಧಿಯೆಂದೂ ನಾಲ್ಕು ವಿಧವಾಗಿರುವುದು.

ಇವುಗಳಲ್ಲಿ (a)ಗೆ ಉದಾಹರಣೆ :—' ವಲ್ಲರೀ ಮಂಜರೀ ಸ್ತ್ರೀಯಾ ' ಎಂಬೆಡೆಯಲ್ಲಿ ' ವಲ್ಲರೀ,' ' ಮಂಜರೀ,' ಶಬ್ದಗಳು ನಕಾರಾಂತಗಳೆಂದು ಸಂಶಯು ಹುಟ್ಟಬಹುದಾದುದರಿಂದ ' ಸ್ತ್ರಿಯಾ ' ಎಂಬ ವಿಶೇಷ ವಿಧಿಯು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

(b)ಗೆ ಉದಾಹಾರಣೆ :—' ಸ್ತ್ರಿಯಃ ಸುಮನಸಃ ಪುಷ್ಪಂ ' ಎಂಬೆಡೆಯಲ್ಲಿ ' ಸುಮನಸ್ ' ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ' ಪುಷ್ಪ ' ಪದ ಸಾಹಚರ್ಯದಿಂದ ಲಿಂಗವನ್ನು ತಿಳಿಯಲಾಗುವುದಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ' ಸ್ತ್ರಿಯಃ ' ಎಂಬ ವಿಶೇಷ ವಿಧಿಯು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು.

(c)ಗೆ ಉದಾಹರಣೆ :—' ಖನಿಃ ಸ್ತ್ರಿಯಾಮಾಕರಸ್ಸ್ಯಾತ್ ' ಎಂಬೆಡೆಯಲ್ಲಿ ' ಆಕರ ' ಶಬ್ದ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಿಂದ ' ಖನಿ ' ಶಬ್ದವು ಪುಲ್ಲಿಂಗವಾಗುವುದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಅಪವಾದಿಸಿ ' ಸ್ತ್ರಿಯಾಂ ' ಎಂಬ ವಿಶೇಷವಿಧಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು.

(d)ಗೆ ಉದಾಹರಣೆ :—' ವಿಟಂಕಂ ಪುನ್ನಪುಂಸಕಂ ' ಎಂಬಲ್ಲಿ ' ವಿಟಂಕ ' ಶಬ್ದವು ಪುನ್ನಪುಂಸಕಲಿಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವುದರಿಂದ ಅನೇಕ ಲಿಂಗವಿಧಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

ಭೇದಾಖ್ಯಾನಾಯ ನ ದ್ವಂದ್ವೋ ನೈಕಶೇಷೋ ನ ಸಂಕರಃ ।
ಕೃತೋತ್ರ ಭಿನ್ನಲಿಂಗಾನಾ ಮನುಕ್ತಾನಾಂ ಕ್ರಮಾದೃತೇ ॥ 4

4. ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಲಿಂಗಭೇದವನ್ನು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ, ಸ್ಥಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ಲಿಂಗ ಹೇಳಲ್ಪಡದಿರುವ ಭಿನ್ನಲಿಂಗ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ, ಸಮಾಹಾರೇತರೇತರ ಯೋಗದ್ವಂದ್ವವಾಗಲಿ, ಏಕಶೇಷದ್ವಂದ್ವವಾಗಲಿ, ೀಳಲ್ಪಡುವುದಿಲ್ಲ. ಇದರಿಂದ ಸ್ಥಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ಲಿಂಗ ಹೇಳಿರುವುವುಗಳಿಗೆ ದ್ವಂದ್ವೈಕಶೇಷಗಳಾಗಬಹುದೆಂದು ಭಾವವು. ಇದಲ್ಲದೆ ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪವಿಲ್ಲದೆ ಸಂಕರಸಮಾಸವೂ ಮಾಡಲ್ಪಡುವುದಿಲ್ಲ. ಎಂದರೆ ಆಯಾ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸಂಬಂಧಿಗಳಾದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನೂ, ಅಯಾ ವಸ್ತುಗಳಿಗಿರುವ ಪರ್ಯಾಯಪದಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ, ಆಯಾ ಪ್ರಸ್ತಾಪದಲ್ಲಿಯೇ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿ ಬಂದು ಲಿಂಗಸಾಂಕರ್ಯವುಂಟಾಗುವುದಾದುದರಿಂದ ಕ್ರಮವಿರುವ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಯಥಾಸಂಭವವಾಗಿ ಸಂಕರವು ಹೇಳಲ್ಪಡುವುದು ; ಕ್ರಮವಿಲ್ಲದ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಕರವು ಹೇಳಲ್ಪಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಭಾವವು.

ತ್ರಿಲಿಂಗ್ಯಾಂ ತ್ರಿಷ್ವಿತಿ ಪದಂ ಮಿಥುನೇತು ದ್ವಯೋರಿತಿ।
ನಿಷಿದ್ಧಲಿಂಗಂ ಶೇಷಾರ್ಥಂ ತ್ವಂತಾಥಾದಿ ನ ಪೂರ್ವಭಾಕ್॥ 5

5. 'ಮೂರು ಲಿಂಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಉಂಟು' ಎಂದು ಹೇಳುವೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ 'ತ್ರಿಷು' ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುವುದು. ಉದಾಹರಣೆ :—'ತಟಂ ತ್ರಿಷು.' ಪುಂಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗಗಳೆರಡರಲ್ಲೂ ಉಂಟೆಂಬುದಕ್ಕೆ 'ದ್ವಯೋಃ' ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುವುದು. ಉದಾಹರಣೆ :—'ಅಶನಿರ್ದ್ವಯೋಃ.' ನಿಷೇಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಲಿಂಗಪದವು ನಿಷೇಧಿಸಲ್ಪಡದಿರುವ ಉಳಿದ ಲಿಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಉಂಟೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುವುದು. ಉದಾಹರಣೆ :—'ದ್ವೀಪೋಽಸ್ತ್ರಿಯಾಮಂತರೀಪಂ.' ಇಲ್ಲಿ 'ಅಸ್ತ್ರಿಯಾಂ' ಎಂದು ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗವನ್ನು ಮಾತ್ರ ನಿಷೇಧಿಸಿರುವುದರಿಂದ, ಪುನ್ನಪುಂಸಕಲಿಂಗಗಳಲ್ಲುಂಟೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. 'ತು' ಎಂಬುದರ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಶಬ್ದವೂ, 'ಅಥ' ಎಂಬುದರ ಆದಿಯಲ್ಲಿರುವ ಶಬ್ದವೂ, ಪೂರ್ವಪದದೊಡನೆ ಸಂಬಂಧಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಉದಾಹರಣೆ :—'ಶೋಭಾ ಕಾಂತಿರ್ದ್ಯುತಿಶ್ಛವಿಃ, ಅವಶ್ಯಾಯಸ್ತು ನೀಹಾರಃ.' ಇಲ್ಲಿ 'ಅವಶ್ಯಾಯ' ಶಬ್ದವು ತನ್ನ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳುವುದೇ ಹೊರತು 'ಶೋಭಾದಿ' ಪದಗಳೊಡನೆ ಸಂಬಂಧಿಸುವುದಿಲ್ಲ. 'ಪ್ರಾಲೇಯಂ ಮಿಹಿಕಾ ಚಾಥ ಹಿಮಾನೀ ಹಿಮಸಂಹತಿಃ' ಎಂಬಲ್ಲಿ ಅಥಾದಿಯಾದ 'ಹಿಮಾನೀ' ಶಬ್ದವು ಹಿಮಸಂಹತಿಯನ್ನು ಹೇಳುವುದೇ ಹೊರತು 'ಪ್ರಾಲೇಯಂ,' 'ಮಿಹಿಕಾ,' ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಸಂಬಂಧಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಸೂಚನೆ.—ಈ ಪೀಠಿಕಾಶ್ಲೋಕಗಳ ತಾತ್ಪರ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವುದು ಉಪಾಧ್ಯಾಯರಿಗೆ ದಿಕ್ಪ್ರದರ್ಶಕವಾಗಿಯೇ ಹೊರತು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೋಸ್ಕರವಲ್ಲ.

I. ಸ್ವರ್ಗವರ್ಗ.

ಸ್ವ (ರವ್ಯಯಂ) ಸ್ವರ್ಗ ನಾಕ ತ್ರಿದಿವ ತ್ರಿದಶಾಲಯಾಃ।
ಸುರಲೋಕೋ ದ್ಯೋ ದಿವೌ (ದ್ವೇ ಸ್ತ್ರಿಯಾಂ) (ಕ್ಲೀಬೇ) ತ್ರಿವಿಷ್ಟಪಂ॥a 6
ಅಮರಾ ನಿರ್ಜರಾ ದೇವಾ ಸ್ತ್ರಿದಶಾ ವಿಬುಧಾ ಸ್ಸುರಾಃ।
ಸುಪರ್ವಾಣ ಸ್ಸುಮನಸ ಸ್ತ್ರಿದಿವೇಶಾ ದಿವೌಕಸಃ॥ 7
ಆದಿತೇಯಾ ದಿವಿಷದೋ ಲೇಖಾ ಅದಿತಿನಂದನಾಃ।
ಆದಿತ್ಯಾ ಋಭವೋಽಸ್ವಪ್ನಾ ಅಮರ್ತ್ಯಾ ಅಮೃತಾಂಧಸಃ॥ 8
ಬರ್ಹಿರ್ಮುಖಾಃ ಕ್ರತುಭುಜೋ ಗೀರ್ವಾಣಾ ದಾನವಾರಯಃ।
ಬೃಂದಾರಕಾ ದೈವತಾನಿ (ಪುಂಸಿ ವಾ) ದೇವತಾ (ಸ್ತ್ರಿಯಾಂ)॥b 9
ಆದಿತ್ಯ ವಿಶ್ವವಸವ ಸ್ತುಷಿತಾ ಭಾಸ್ವರಾಽನಿಲಾಃ।
ಮಹಾರಾಜಕ ಸಾಧ್ಯಾ ಶ್ಚ ರುದ್ರಾ ಶ್ಚ (ಗಣದೇವತಾಃ)॥c 10
ವಿದ್ಯಾಧರೋಽಪ್ಸರೋ ಯಕ್ಷ ರಕ್ಷೋ ಗಂಧರ್ವ ಕಿನ್ನರಾಃ।
ಪಿಶಾಚೋ ಗುಹ್ಯಕ ಸ್ಸಿದ್ಧೋ ಭೂತೋಽ(ಮೀ ದೇವಯೋನಯಃ)॥d 11
ಅಸುರಾ ದೈತ್ಯ ದೈತೇಯ ದನುಜೇಂದ್ರಾರಿ ದಾನವಾಃ।
ಶುಕ್ರಶಿಷ್ಯಾ ದಿತಿಸುತಾಃ ಪೂರ್ವದೇವಾ ಸ್ಸುರದ್ವಿಷಃ॥c 12
ಸರ್ವಜ್ಞ ಸ್ಸುಗತೋ ಬುದ್ಧೋ ಧರ್ಮರಾಜ ಸ್ತಥಾಗತಃ।
ಸಮಂತಭದ್ರೋ ಭಗವಾ ನ್ಮಾರಜಿಲ್ಲೋಕಜಿಜ್ಜಿನಃ॥ 13
ಷಡಭಿಜ್ಞೋ ದಶಬಲೋಽದ್ವಯವಾದೀ ವಿನಾಯಕಃ।
ಮುನೀಂದ್ರ ಶ್ರೀಘನಶ್ಶಾಸ್ತಾ ಮುನಿ (ಶಾಕ್ಯಮುನಿಸ್ತು ಯಃ)॥f 14

---

a ಸ್ವರ್ಗಲೋಕ ೯. b ದೇವತೆಗಳು ೨೬. c ಗಣದೇವತೆಗಳು ೯. d ದೇವತೆಗಳೇ ಉತ್ಪತ್ತಿಸ್ಥಾನವಾಗಿ ಉಳ್ಳವರು ೧೦. e ಅಸುರರೆಂಬ ದೈತ್ಯರು ೯.೦. f ಬುದ್ಧದೇವರು ೧೮.

(ಸ) ಶಾಕ್ಯಸಿಂಹ ಸ್ಸರ್ವಾರ್ಥಸಿದ್ಧ ಶ್ಶೌದ್ಧೋದನಿ ಶ್ಚ (ಸಃ)।
ಗೌತಮ ಶ್ಚಾರ್ಕಬಂಧುಶ್ಚ ಮಾಯಾದೇವೀಸುತಶ್ಚ ಸಃ॥ *a* 15
ಬ್ರಹ್ಮಾಽತ್ಮಭೂ ಸ್ಸುರಜ್ಯೇಷ್ಠಃ ಪರಮೇಷ್ಠೀ ಪಿತಾಮಹಃ।
ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭೋ ಲೋಕೇಶ ಸ್ಸ್ವಯಂಭೂ ಶ್ಚತುರಾನನಃ॥ 16
ಧಾತಾಽಬ್ಜಯೋನಿ ದ್ರುಹಿಣೋ ವಿರಿಂಚಿಃ ಕಮಲಾಸನಃ।
ಸ್ರಷ್ಟಾ ಪ್ರಜಾಪತಿ ರ್ವೇಧಾ ವಿಧಾತಾ ವಿಶ್ವಸೃ ಡ್ವಿಧಿಃ॥ 17
[ಶತಾನಂದ ಶ್ಶತಧೃತಿ ರ್ವಿರಿಂಚೋಽಜೋ ವಿರಿಂಚನಃ] । *b*
ವಿಷ್ಣು ರ್ನಾರಾಯಣಃ ಕೃಷ್ಣೋ ವೈಕುಂಠೋ ವಿಷ್ಟರಶ್ರವಾಃ॥ 18
ದಾಮೋದರೋ ಹೃಷೀಕೇಶಃ ಕೇಶವೋ ಮಾಧವಃ ಸ್ವಭೂಃ।
ದೈತ್ಯಾರಿಃ ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷೋ ಗೋವಿಂದೋ ಗರುಡಧ್ವಜಃ॥ 19
ಪೀತಾಂಬರೋಽಚ್ಯುತ ಶ್ಶಾರ್ಙ್ಗೀ ವಿಷ್ವಕ್ಸೇನೋ ಜನಾರ್ದನಃ।
ಉಪೇಂದ್ರ ಇಂದ್ರಾವರಜ ಶ್ಚಕ್ರಪಾಣಿ ಶ್ಚತುರ್ಭುಜಃ॥ 20
ಪದ್ಮನಾಭೋ ಮಧುರಿಪು ರ್ವಾಸುದೇವ ಸ್ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಃ।
ದೇವಕೀನಂದನ ಶ್ಶೌರಿಃ ಶ್ರೀಪತಿಃ ಪುರುಷೋತ್ತಮಃ॥ 21
ವನಮಾಲೀ ಬಲಿಧ್ವಂಸೀ ಕಂಸಾರಾತಿ ರಧೋಕ್ಷಜಃ।
ವಿಶ್ವಂಭರಃ ಕೈಟಭಜಿ ದ್ವಿಧು ಶ್ಶ್ರೀವತ್ಸಲಾಂಛನಃ॥ 22
[ಗದಾಗ್ರಜೋ ಮುಂಜಿಕೇಶೋ ದಾಶಾರ್ಹೋ ದಶರೂಪಭೃತ್]। *c*
ವಸುದೇವೋಽ(ಸ್ಯ ಜನಕ ಸ್ಸಏವಾ) ನಕದುಂದುಭಿಃ॥ *d* 23
ಬಲಭದ್ರಃ ಪ್ರಲಂಬಘ್ನೋ ಬಲದೇವೋಽಚ್ಯುತಾಗ್ರಜಃ।
ರೇವತೀರಮಣೋ ರಾಮಃ ಕಾಮಪಾಲೋ ಹಲಾಯುಧಃ॥ 24
ನೀಲಾಂಬರೋ ರೌಹಿಣೇಯ ಸ್ತಾಲಾಂಕೋ ಮುಸಲೀ ಹಲೀ।
ಸಂಕರ್ಷಣ ಸ್ಸೀರಪಾಣಿಃ ಕಾಳಿಂದೀಭೇದನೋ ಬಲಃ॥ *e* 25

---

a ಶಾಕ್ಯರಿಗೆ ಯಾರು ಪೂಜ್ಯನೋ ಅಂಥಾ ಬುದ್ಧದೇವರು ೬. *b* ಬ್ರಹ್ಮನು ೨೫.
c ವಿಷ್ಣು ೪೩. *d* ಕೃಷ್ಣರೂಪನಾದ ವಿಷ್ಣುವಿನ ತಂದೆ ೨. *e* ಬಲರಾಮನು ೧೬.

ಮದನೋ ಮನ್ಮಥೋ ಮಾರಃ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನೋ ಮೀನಕೇತನಃ।
ಕಂದರ್ಪೋ ದರ್ಪಕೋಽನಂಗಃ ಕಾಮಃ ಪಂಚಶರ ಸ್ಸ್ಮರಃ॥ 26
ಶಂಬರಾರಿ ರ್ಮನಸಿಜಃ ಕುಸುಮೇಷು ರನನ್ಯಜಃ।
ಪುಷ್ಪಧನ್ವಾ ರತಿಪತಿ ರ್ಮಕರಧ್ವಜ ಆತ್ಮಭೂಃ॥ 27
[ಶೃಙ್ಗಾರಯೋನಿಃ ಶ್ರೀಪುತ್ರಶ್ಶೂರ್ಪಕಾರಾತಿ (ರಿತ್ಯಪಿ)]।*a*
ಅರವಿನ್ದ ಮಶೋಕಂ (ಚ) ಚೂತಂ (ಚ) ನವಮಲ್ಲಿಕಾ॥ 28
(ನೀಲೋತ್ಪಲಂ ಚ ಪಂಚೈತೇ ಪಂಚಬಾಣಸ್ಯ ಸಾಯಕಾಃ)।*b*
ಬ್ರಹ್ಮಸೂ ರ್ವಿಶ್ವಕೇತು (ಸ್ಸ್ಯಾ) ದನಿರುದ್ಧ ಉಷಾಪತಿಃ॥*c* 29
ಲಕ್ಷ್ಮೀಃ ಪದ್ಮಾಲಯಾ ಪದ್ಮಾ ಕಮಲಾ ಶ್ರೀರ್ಹರಿಪ್ರಿಯಾ।
[ಇಂದಿರಾ ಲೋಕಮಾತಾ ಮಾ ರಮಾ ಮಙ್ಗಳದೇವತಾ॥ 30
ಭಾರ್ಗವೀ ಲೋಕಜನನೀ ಕ್ಷೀರಸಾಗರಕನ್ಯಕಾ]।*d*
(ಶಂಖೋ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತೇಃ) ಪಾಂಚಜನ್ಯ (ಶ್ಚಕ್ರಂ) ಸುದರ್ಶನಂ॥ 31
ಕೌಮೋದಕೀ (ಗದಾ) (ಖಡ್ಗೋ) ನಂದಕಃ ಕೌಸ್ತುಭೋ (ಮಣಿಃ)।
(ಚಾಪ) ಶ್ಶಾರ್ಙ್ಗಂ (ಮುರಾರೇಸ್ತು) ಶ್ರೀವತ್ಸೋ (ಲಾಂಛನಂ ಮತಮ್)॥*e*
ಗರುತ್ಮಾನ್ ಗರುಡ ಸ್ತಾರ್ಕ್ಷ್ಯೋ ವೈನತೇಯಃ ಖಗೇಶ್ವರಃ।
ನಾಗಾಂತಕೋ ವಿಷ್ಣುರಥ ಸ್ಸುಪರ್ಣಃ ಪನ್ನಗಾಶನಃ॥*f* 33
ಶಂಭು ರೀಶಃ ಪಶುಪತಿ ಶ್ಶಿವ ಶ್ಶೂಲೀ ಮಹೇಶ್ವರಃ।
ಈಶ್ವರ ಶ್ಶರ್ವ ಈಶಾನ ಶ್ಶಂಕರ ಶ್ಚಂದ್ರಶೇಖರಃ॥ 34
ಭೂತೇಶಃ ಖಂಡಪರಶು ರ್ಗಿರೀಶೋ ಗಿರಿಶೋ ಮೃಡಃ।
ಮೃತ್ಯುಂಜಯಃ ಕೃತ್ತಿವಾಸಾಃ ಪಿನಾಕೀ ಪ್ರಮಥಾಧಿಪಃ॥ 35

---

a ಮನ್ಮಥನು ೨೨. *b* ಮನ್ಮಥನ ಬಾಣಗಳು ೫. *c* ಅನಿರುದ್ಧನು ೪. *d* ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯು ೧೪. *e* ವಿಷ್ಣುವಿನ—ಶಂಖ ೧, ಚಕ್ರ ೧, ಗದೆ ೧, ಖಡ್ಗ ೧, ಮಣಿ ೧, ಬಿಲ್ಲು ೧, ವಿಷ್ಣುಮೂರ್ತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಸೌಭಾಗ್ಯ ಚಿಹ್ನೆ ೧. *f* ವಿಷ್ಣುದೇವರ ವಾಹನವಾದ ಗರುಡನು ೯.

ಉಗ್ರಃ ಕಪರ್ದೀ ಶ್ರೀಕಂಠ ಶ್ಶಿತಿಕಂಠಃ ಕಪಾಲಭೃತ್।
ವಾಮದೇವೋ ಮಹಾದೇವೋ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ಸ್ತ್ರಿಲೋಚನಃ॥ 36
ಕೃಶಾನುರೇತಾ ಸ್ಸರ್ವಜ್ಞೋ ಧೂರ್ಜಟಿ ರ್ನೀಲಲೋಹಿತಃ।
ಹರಃ ಸ್ಮರಹರೋ ಭರ್ಗ ಸ್ತ್ರ್ಯಂಬಕ ಸ್ತ್ರಿಪುರಾಂತಕಃ॥ 37
ಗಂಗಾಧರೋಽಂಧಕರಿಪುಃ ಕ್ರತುಧ್ವಂಸೀ ವೃಷಧ್ವಜಃ।
ವ್ಯೋಮಕೇಶೋ ಭವೋ ಭೀಮಃ ಸ್ಥಾಣೂ ರುದ್ರ ಉಮಾಪತಿಃ॥ 38
[ಅಷ್ಟಮೂರ್ತಿ ರಹಿರ್ಬುಧ್ನ್ಯೋ ಮಹಾಕಾಲೋ ಮಹಾನಟಃ]।*a*
(ಕಪರ್ದೋಽಸ್ಯ) ಜಟಾಜೂಟಃ ಪಿನಾಕೋಽಜಗವಂ (ಧನುಃ)॥*b* 39
ಪ್ರಮಥಾ (ಸ್ಸ್ಯುಃ) ಪಾರಿಷದಾ *c* ಬ್ರಾಹ್ಮೀತ್ಯಾದ್ಯಾಸ್ತು ಮಾತರಃ।*d*
[ಬ್ರಾಹ್ಮೀ ಮಾಹೇಶ್ವರೀ (ಚೈವ) ಕೌಮಾರೀ ವೈಷ್ಣವೀ (ತಥಾ)॥ 40
ವಾರಾಹೀ (ಚೈವ) ಚೇಂದ್ರಾಣೀ ಚಾಮುಣ್ಡಾ ಸಪ್ತಮಾತರಃ]।*e*
ವಿಭೂತಿ ರ್ಭೂತಿ ರೈಶ್ವರ್ಯ (ಮಣಿಮಾದಿಕಮಷ್ಟಧಾ)॥*f* 41
[ಅಣಿಮಾ ಮಹಿಮಾ (ಚೈವ) ಗರಿಮಾ ಲಘಿಮಾ (ತಥಾ)।
ಪ್ರಾಪ್ತಿಃ ಪ್ರಾಕಾಮ್ಯಮೀಶತ್ವಂ ವಶಿತ್ವಂ (ಚಾಷ್ಟಭೂತಯಃ)]॥*g* 42
ಉಮಾ ಕಾತ್ಯಾಯನೀ ಗೌರೀ ಕಾಳೀ ಹೈಮವತೀಶ್ವರೀ।
ಶಿವಾ ಭವಾನೀ ರುದ್ರಾಣೀ ಶರ್ವಾಣೀ ಸರ್ವಮಂಗಳಾ॥ 43
ಅಪರ್ಣಾ ಪಾರ್ವತೀ ದುರ್ಗಾ ಮೃಡಾಣೀ ಚಂಡಿಕಾಽಂಬಿಕಾ।
[ಆರ್ಯಾ ದಾಕ್ಷಾಯಣೀ (ಚೈವ) ಗಿರಿಜಾ ಮೇನಕಾತ್ಮಜಾ]॥*h* 44
ವಿನಾಯಕೋ ವಿಘ್ನರಾಜ ದ್ವೈಮಾತುರ ಗಣಾಧಿಪಾಃ।
(ಅಪ್ಯೇ)ಕದಂತ ಹೇರಂಬ ಲಂಬೋದರ ಗಜಾನನಾಃ॥*i* 45

---

a ಶಿವನು ೫೨. *b* ಶಿವನ—ಜಟಾಜೂಟವೆಂಬ ಮುಡಿ ೧, ಬಿಲ್ಲು ೨. *c* ಶಿವನ ಸಭೆಯಲ್ಲಿರುವ ನಂದಿ ಮುಂತಾದ ಗಣಂಗಳು ೧. *d* ಬ್ರಾಹ್ಮೀ ಮುಂತಾದ ಸಪ್ತಮಾತೃಕೆಯರು ೧ *e* ಸಪ್ತ ಮಾತೃಕೆಯರ ಹೆಸರುಗಳು ೧. *f* ಶಿವನ ಎಂಟು ಬಗೆಯಾಗಿರುವ ಅಣಿಮಾದಿ ಸಿದ್ಧಿಗಳು. *g* ಎಂಟು ಬಗೆಯಾದ ಸಿದ್ಧಿಗಳ ಹೆಸರುಗಳು. *h* ಶಿವಪತ್ನಿಯಾದ ಪಾರ್ವತೀದೇವಿ ೨೧. *i* ಶಿವಪುತ್ರನಾದ ಗಣಪತಿಯು ೮.

ಕಾರ್ತಿಕೇಯೋ ಮಹಾಸೇನ ಶ್ಶರಜನ್ಮಾ ಷಡಾನನಃ।
ಪಾರ್ವತೀನಂದನ ಸ್ಸ್ಕಂದ ಸ್ಸೇನಾನೀ ರಗ್ನಿಭೂರ್ಗುಹಃ॥ 46
ಬಾಹುಲೇಯ ಸ್ತಾರಕಜಿ ದ್ವಿಶಾಖ ಶ್ಶಿಖಿವಾಹನಃ।
ಷಾಣ್ಮಾತುರ ಶ್ಶಕ್ತಿಧರಃ ಕುಮಾರಃ ಕ್ರೌಂಚದಾರಣಃ॥ 47
[ಭೃಂಗೀ ಭೃಂಗಿರಿಟಸ್ತುಂಡು ನಂದಿನೌ ನಂದಿಕೇಶ್ವರೇ। *a*
ಕರ್ಣಮೋಟೀ (ತು) ಚಾಮುಂಡಾ ಚರ್ಮಮುಂಡಾ (ತು) ಚರ್ಚಿಕಾ]॥ *b* 48
ಇಂದ್ರೋ ಮರುತ್ವಾ ನ್ಮಘವಾ ಬಿಡೌಜಾಃ ಪಾಕಶಾಸನಃ।
ವೃದ್ಧಶ್ರವಾ ಶ್ಶುನಾಸೀರಃ ಪುರುಹೂತಃ ಪುರಂದರಃ॥ 49
ಜಿಷ್ಣು ರ್ಲೇಖರ್ಷಭ ಶ್ಶಕ್ರ ಶ್ಶತಮನ್ಯು ರ್ದಿವಸ್ಪತಿಃ।
ಸುತ್ರಾಮಾ ಗೋತ್ರಭಿ ದ್ವಜ್ರೀ ವಾಸವೋ ವೃತ್ರಹಾ ವೃಷಾ॥ 50
ವಾಸ್ತೋಷ್ಪತಿ ಸ್ಸುರಪತಿ ರ್ಬಲಾರಾತಿ ಶ್ಶಚೀಪತಿಃ।
ಜಂಭಭೇದೀ ಹರಿಹಯಃ ಸ್ವಾರಾಣ್ನಮುಚಿಸೂದನಃ॥ 51
ಸಂಕ್ರನ್ದನೋ ದುಶ್ಚ್ಯವನ ಸ್ತುರಾಷಾ ಣ್ಮೇಘವಾಹನಃ।
[ಪ್ರಾಚೀನಬರ್ಹಿ ರಹಿಹಾ ಪೃತನಾಷಾಟ್ಪುಲೋಮಜಿತ್]॥ 52
ಆಖಂಡಲ ಸ್ಸಹಸ್ರಾಕ್ಷ ಋಭುಕ್ಷಾ *c* (ಸ್ತಸ್ಯ ತು ಪ್ರಿಯಾ)।
ಪುಲೋಮಜಾ ಶಚೀಂದ್ರಾಣೀ (ನಗರೀ) ತ್ವಮರಾವತೀ॥ 53
(ಹಯ) ಉಚ್ಚೈಶ್ಶ್ರವಾ (ಸ್ಸೂತೋ) ಮಾತಲಿ ರ್ನಂದನಂ (ವನಂ)।
(ಸ್ಯಾ ತ್ಪ್ರಾಸಾದೋ) ವೈಜಯಂತೋ ಜಯಂತಃ ಪಾಕಶಾಸನಿಃ॥ 54
ಐರಾವತೋಽಭ್ರಮಾತಂಗೈ ರಾವಣಾ ಭ್ರಮುವಲ್ಲಭಾಃ।
ಹ್ರಾದಿನೀ ವಜ್ರ (ಮಸ್ತ್ರೀಸ್ಯಾ) ತ್ಕುಲಿಶಂ ಭಿದುರಂ ಪವಿಃ॥ 55
ಶತಕೋಟಿ ಸ್ಸ್ವರು ಶ್ಶಂಭೋ ದಂಭೋಳಿ ರಶನಿ (ರ್ದ್ವಯೋಃ)। *d*

---

a ಶಿವಪುತ್ರನಾದ ಕುಮಾರಸ್ವಾಮಿ ೨೨. *b* ಪರಿಚಾರಿಣೀಯರು ೪. *c* ದೇವೇಂದ್ರನು ೩೯. *d* ಇಂದ್ರನ—ಭಾರ್ಯೆಯು ೩, ಪಟ್ಟಣವು ೧, ಕುದುರೆ ೧, ಸಾರಥಿ ೧, ತೋಟ ೧, ಉಪ್ಪರಿಗೆ ೧, ಕುಮಾರನು ೨, ಆನೆ ೪, ವಜ್ರಾಯುಧ ೧೦.

ವ್ಯೋಮಯಾನಂವಿಮಾನೋಽಸ್ತ್ರೀ (ನಾರದಾದ್ಯಾ) ಸ್ಸುರರ್ಷಯಃ॥ 56

(ಸ್ಯಾ) ತ್ಸುಧರ್ಮಾ ದೇವಸಭಾ ಪೀಯೂಷ ಮಮೃತಂ ಸುಧಾ। *a*

ಮಂದಾಕಿನೀ ವಿಯದ್ಗಂಗಾ ಸ್ವರ್ಣದೀ ಸುರದೀರ್ಘಿಕಾ॥ *b* 57

ಮೇರು ಸ್ಸುಮೇರು ರ್ಹೇಮಾದ್ರೀ ರತ್ನಸಾನು ಸ್ಸುರಾಲಯಃ। *c*

(ಪಂಚೈತೇ ದೇವತರವೋ) ಮಂದಾರಃ ಪಾರಿಜಾತಕಃ॥ 58

ಸಂತಾನಃ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷಶ್ಚ (ಪುಂಸಿವಾ) ಹರಿಚಂದನಂ। *d*

ಸನತ್ಕುಮಾರೋ ವೈಧಾತ್ರಃ *e* ಸ್ವರ್ವೈದ್ಯಾ ವಶ್ವಿನೀಸುತೌ॥ 59

ನಾಸತ್ಯಾ ವಶ್ವಿನೌ ದಸ್ರಾ ವಾಶ್ವಿನೇಯೌ (ಚ ತಾವುಭೌ)। *f*

(ಸ್ತ್ರಿಯಾಂ ಬಹುಷ್ವ) ಪ್ಸರಸ ಸ್ಸ್ವರ್ವೇಶ್ಯಾ (ಊರ್ವಶೀಮುಖಾಃ)॥ *g* 60

[ಊರ್ವಶೀ ಮೇನಕಾ ರಂಭಾ ಘೃತಾಚೀ (ಚ) ತಿಲೋತ್ತಮಾ।

ಸುಕೇಶೀ ಮಞ್ಜುಘೋಷಾ (ದ್ಯಾಃ ಕಥ್ಯನ್ತೇ ಪ್ಸರಸೋ ಬುಧೈಃ)]॥ *h* 61

ಹಾಹಾಹೂಹೂ (ಶ್ಚೈವಮಾದ್ಯಾ) ಗಂಧರ್ವಾ (ಸ್ತ್ರಿದಿವೌಕಸಾಂ)। *i*

ಅಗ್ನಿ ರ್ವೈಶ್ವಾನರೋ ವಹ್ನಿ ರ್ವೀತಿಹೋತ್ರೋ ಧನಂಜಯಃ॥ 62

ಕೃಪೀಟಯೋನಿ ರ್ಜ್ವಲನೋ ಜಾತವೇದಾ ಸ್ತನೂನಪಾತ್।

ಬರ್ಹಿ ಶ್ಶುಷ್ಮಾ ಕೃಷ್ಣವರ್ತ್ಮಾ ಶೋಚಿಷ್ಕೇಶ ಉಷರ್ಬುಧಃ॥ 63

ಆಶ್ರಯಾಶೋ ಬೃಹದ್ಭಾನುಃ ಕೃಶಾನುಃ ಪಾವಕೋಽನಲಃ।

ರೋಹಿತಾಶ್ವೋ ವಾಯುಸಖ ಶ್ಶಿಖಾವಾ ನಾಶುಶುಕ್ಷಣಿಃ॥ 64

ಹಿರಣ್ಯರೇತಾ ಹುತಭು ಗ್ದಹನೋ ಹವ್ಯವಾಹನಃ।

ಸಪ್ತಾರ್ಚಿ ರ್ದಮುನಾ ಶ್ಶುಕ್ರಶ್ಚಿತ್ರಭಾನು ರ್ವಿಭಾವಸುಃ॥ 65

---

a ದೇವರಥ ೨, ನಾರದನು ಮೊದಲಾದ ಋಷಿಗಳು ೧, ದೇವತೆಗಳ ಸಭೆಯು ೨, ಅಮೃತ ೩. *b* ಆಕಾಶಗಂಗೆ ೪. *c* ಮೇರುಪರ್ವತ ೫. *d* ದೇವತಾ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷಗಳು ೫. *e* ಬ್ರಹ್ಮಪುತ್ರನಾದ ಸನತ್ಕುಮಾರನು ೨. *f* ದೇವವೈದ್ಯರಾದ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳು ೬. *g* ದೇವವೇಶ್ಯೆಯರು ೨. *h* ಅವರ ಹೆಸರುಗಳು. *i* ದೇವಗಾಯಕರು ೧.

ಶುಚಿ ರಪ್ಪಿತ್ತ *a* ಮೌರ್ವ (ಸ್ತು) ಬಾಡಬೋ ಬಡಬಾನಲಃ। *b*

ವಹ್ನೇ (ರ್ದ್ವಯೋ) ರ್ಜ್ವಾಲಕೀಲಾ ವರ್ಚಿ ರ್ಹೇತಿ ಶ್ಶಿಖಾ (ಸ್ತ್ರಿಯಾಂ)॥ 66

(ತ್ರಿಷು) ಸ್ಫುಲಿಂಗೋಽಗ್ನಿಕಣ ಸ್ಸಂತಾಪ ಸ್ಸಂಜ್ವರ (ಸ್ಸಮೌ)। *c*

ಉಲ್ಕಾ (ಸ್ಯಾ) ನ್ನಿರ್ಗತಜ್ವಾಲಾ *d* ಭೂತಿರ್ಭಸಿತ ಭಸ್ಮನೀ॥ 67

ಕ್ಷಾರೋ ರಕ್ಷಾ (ಚ) *e* ದಾವ(ಸ್ತು) ದವೋ ವನಹುತಾಶನಃ। *f*

ಧರ್ಮರಾಜಃ ಪಿತೃಪತಿ ಸ್ಸಮವರ್ತೀ ಪರೇತರಾಟ್॥ 68

ಕೃತಾಂತೋ ಯಮುನಾಭ್ರಾತಾ ಶಮನೋ ಯಮರಾ ಡ್ಯಮಃ।

ಕಾಲೋ ದಂಡಧರಃ ಶ್ರಾದ್ಧದೇವೋ ವೈವಸ್ವತೋಽಂತಕಃ॥ *g* 69

ರಾಕ್ಷಸಃ ಕೋಣಪಃ ಕ್ರವ್ಯಾ ತ್ಕ್ರವ್ಯಾದೋಽಸ್ರಪ ಆಶರಃ।

ರಾತ್ರಿಂಚರೋ ರಾತ್ರಿಚರಃ ಕರ್ಬುರೋ ನಿಕಷಾತ್ಮಜಃ॥ 70

ಯಾತುಧಾನಃ ಪುಣ್ಯಜನೋ ನೈರ್ಋತೋ ಯಾತು ರಕ್ಷಸೀ। *h*

ಪ್ರಚೇತಾ ವರುಣಃ ಪಾಶೀ ಯಾದಸಾಂಪತಿ ರಪ್ಪತಿಃ॥ *i* 71

ಶ್ವಸನಃ ಸ್ಪರ್ಶನೋ ವಾಯು ರ್ಮಾತರಿಶ್ವಾ ಸದಾಗತಿಃ।

ಪೃಷದಶ್ವೋ ಗಂಧವಹೋ ಗಂಧವಾಹಾಽನಿಲಾಽಶುಗಾಃ॥ 72

ಸಮೀರ ಮಾರುತ ಮರು ಜ್ಜಗತ್ಪ್ರಾಣ ಸಮೀರಣಾಃ।

ನಭಸ್ವ ದ್ವಾತ ಪವನ ಪವಮಾನ ಪ್ರಭಂಜನಾಃ॥ *j* 73

ಪ್ರಕಂಪನ ಶ್ಚಾತಿಬಲೋ *k* ಝುಂಝಾವಾತ ಸ್ಸವೃಷ್ಟಿಕಃ। *l*

ಪ್ರಾಣೋಽಪಾನಸ್ಸಮಾನ (ಶ್ಚೋ) ದಾನವ್ಯಾನೌ (ಚ) ವಾಯವಃ॥ *m* 74

[(ಹೃದಿ) ಪ್ರಾಣೋ (ಗುದೇ)ಽ ಪಾನಃ ಸಮಾನೋ (ನಾಭಿಸಂಸ್ಥಿತಃ)।

ಉದಾನಃ (ಕಂಠದೇಶಸ್ಥೋ) ವ್ಯಾನ (ಸ್ಸರ್ವಶರೀರಗಃ)॥ *n* 75

---

a ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರನು ೩೪. *b* ಬಡಬಾಗ್ನಿ ೩. *c* ಅಗ್ನಿಯ—ಜ್ವಾಲೆ ೪, ಕಿಡಿಗಳು ೨, ಬಿಸಿ ೨. *d* ಕೊಳ್ಳಿ ೨. *e* ಬೂದಿ ೫. *f* ಕಾಡುಗಿಚ್ಚು ೩. *g* ಯಮಧರ್ಮರಾಯನು ೧೪. *h* ನೈರುತಿ ೧೫. *i* ವರುಣನು ೫. *j* ವಾಯುವು ೨೦. *k* ಬಿರುಗಾಳಿ ೧. *l* ಮಳೆಯಿಂದಕೂಡಿದ ಗಾಳಿ ೧. *m* ಪ್ರಾಣವಾಯುಗಳು ೫. *n* ಅವು ಇರುವ ಸ ಗಳು ೫.

ನಾಗ (ಶ್ಚ) ಕೂರ್ಮಃ ಕೃಕರೋ ದೇವದತ್ತೋ ಧನಂಜಯಃ। *a*

(ವಾಗ್ದ್ವಾರೇ) ನಾಗ (ಆಖ್ಯಾತಃ) ಕೂರ್ಮ (ಉನ್ಮೀಲನೇ ಸ್ಮೃತಃ)॥ 76

ಕೃಕರಾ (ಚ್ಚಕ್ಷುತಂ ಜ್ಞೇಯಂ) ದೇವದತ್ತಾ (ದ್ವಿಜೃಂಭಣಂ)।

(ನ ಜಹಾತಿ ಮೃತಂ ವಾಪಿ ಸರ್ವವ್ಯಾಪೀ) ಧನಂಜಯಃ]॥ *b* 77

(ಶರೀರಸ್ಥಾ ಇಮೇ) *c* ರಂಹಸ್ತರಸೀ (ತು) ರಯಸ್ಸ್ಯದಃ।

ಜವೋಽ (ಥ) *d* ಶೀಘ್ರಂ ತ್ವರಿತಂ ಲಘು ಕ್ಷಿಪ್ರ ಮರಂ ದ್ರುತಂ॥ 78

ಸತ್ವರಂ ಚಪಲಂ ತೂರ್ಣ ಮವಿಲಂಬಿತ ಮಾಶು (ಚ)। *e*

ಸತತಾ ನಾರತಾ ಶ್ರಾಂತ ಸಂತತಾಽವಿರತಾ ನಿಶಂ॥ 79

ನಿತ್ಯಾಽನವರತಾ ಜಸ್ರ ಮಪ್ಯ *f* (ಥಾ) ತಿಶಯೋ ಭರಃ।

ಅತಿವೇಲ ಭೃಶಾ ತ್ಯರ್ಥಾ ತಿಮಾತ್ರೋ ದ್ಗಾಢ ನಿರ್ಭರಂ॥ 80

ತೀವ್ರೈಕಾಂತ ನಿತಾಂತಾನಿ ಗಾಢ ಬಾಢ ದೃಢಾನಿ (ಚ)। *g*

(ಕ್ಲೀಬೇ) ಶೀಘ್ರಾದ್ಯಸತ್ವೇ ಸ್ಯಾ ತ್ರಿಷ್ವೇಷಾಂ ಭೇದ್ಯಗಾಮಿ ಯತ್॥ 81

ಕುಬೇರ ಸ್ತ್ರ್ಯಂಬಕಸಖೋ ಯಕ್ಷರಾ ಡ್ಗುಹ್ಯಕೇಶ್ವರಃ।

ಮನುಷ್ಯಧರ್ಮಾ ಧನದೋ ರಾಜರಾಜೋ ಧನಾಧಿಪಃ॥ 82

ಕಿನ್ನರೇಶೋ ವೈಶ್ರವಣಃ ಪೌಲಸ್ತ್ಯೋ ನರವಾಹನಃ।

ಯಕ್ಷೈಕಪಿಂಗೈಲಬಿಲ ಶ್ರೀದ ಪುಣ್ಯಜನೇಶ್ವರಾಃ॥ *h* 83

(ಅಸ್ಯೋದ್ಯಾನಂ) ಚೈತ್ರರಥಂ (ಪುತ್ರಸ್ತು) ನಲಕೂಬರಃ।

ಕೈಲಾಸ (ಸ್ಸ್ಥಾನ) ಮಲಕಾ (ಪೂ) ರ್ವಿಮಾನಂ (ತು) ಪುಷ್ಪಕಂ॥ *i* 84

(ಸ್ಯಾ) ತ್ಕಿನ್ನರಃ ಕಿಂಪುರುಷ ಸ್ತುರಂಗವದನೋ ಮಯುಃ। *j*

ನಿಧಿ (ರ್ನಾ) ಶೇವಧಿ (ರ್ಭೇದಾಃ) ಪದ್ಮಶಂಖಾದಯೋ ನಿಧೇಃ॥ *k* 85

---

a ಉಪವಾಯುಗಳು ೫. *b* ಅವಿರುವ ಸ್ಥಳಗಳು ೫. *c* ಶರೀರದಲ್ಲಿರುವ ವಾಯುವು ೫. *d* ವೇಗದೊಡಗೂಡಿರುವ ಗಮನ ೫. *e* ಶೀಘ್ರ ಅಥವಾ ಬೇಗ ೧೧. *f* ಎಡಬಿಡದ ಕ್ರಿಯೆ ಮತ್ತು ಕಾಲಗಳು ೬. *g* ಅತಿಶಯ ೧೪. *h* ಕುಬೇರನು ೧೭. *i* ಕುಬೇರನ—ತೋಟ ೧, ಮಗ ೧, ಇರುವ ಸ್ಥಳ ೧, ಪಟ್ಟಣ ೧, ವಿಮಾನ ೧. *j* ಕಿನ್ನರರು ೪. *k* ಕುಬೇರನ ನಿಧಿಗಳು ೨.

ಮಹಾಪದ್ಮ(ಶ್ಚ) ಪದ್ಮ(ಶ್ಚ) ಶಂಖೋ ಮಕರ ಕಚ್ಛಪೌ।
ಮುಕುಂದಃ ಕುಂದ ನೀಲೌ(ಚ) ವರ(ಶ್ಚ) ನಿಧಯೋ ನವ॥*a* 86

॥ಇತಿ ಸ್ವರ್ಗವರ್ಗಃ॥

II. ವ್ಯೋಮವರ್ಗ.

ದ್ಯೋ ದಿವೌ (ದ್ವೇ ಸ್ತ್ರಿಯಾ) ಮಭ್ರಂ ವ್ಯೋಮ ಪುಷ್ಕರ ಮಂಬರಂ ।
ನಭೋಽಂತರಿಕ್ಷಂ ಗಗನ ಮನಂತಂ ಸುರವರ್ತ್ಮ ಖಮ್॥ 87
ವಿಯ ದ್ವಿಷ್ಣುಪದಂ (ವಾ ತು ಪುಂಸ್ಯಾ) ಕಾಶ ವಿಹಾಯಸೀ।
ವಿಹಾಯಸೋ(ಪಿ) ನಾಕೋ(ಪಿ) ದ್ಯುರ(ಪಿ) (ಸ್ಯಾತ್ತದವ್ಯಯಂ)॥ 88
ತಾರಾಪಥ ಶ್ಶಬ್ದಗುಣೋ ಮೇಘದ್ವಾರಂ ಮಹಾಬಿಲಂ।*b*

॥ಇತಿ ವ್ಯೋಮವರ್ಗಃ॥

III. ದಿಗ್ವರ್ಗ.

ದಿಶ (ಸ್ತು) ಕಕುಭಃ ಕಾಷ್ಠಾ ಆಶಾ (ಶ್ಚ) ಹರಿತ (ಶ್ಚ) (ತಾಃ)॥ 89
ಪ್ರಾಚ್ಯ ವಾಚೀ ಪ್ರತೀಚ್ಯ (ಸ್ತಾಃ) ಪೂರ್ವದಕ್ಷಿಣಪಶ್ಚಿಮಾಃ।
ಉತ್ತರಾ ದಿಗುದೀಚೀ (ಸ್ಯಾ) *c* ದ್ದಿಶ್ಯಂ (ತು ತ್ರಿಷು ದಿಗ್ಭವೇ)॥*d* 90
ಅವಾಗ್ಭವ ಮವಾಚೀನ *e* ಮುದೀಚೀನ (ಮುದಗ್ಭವಂ)।*f*
(ಪ್ರತ್ಯಗ್ಭವಂ) ಪ್ರತೀಚೀನಂ *g* ಪ್ರಾಚೀನಂ (ಪ್ರಾಗ್ಭವಂ) (ತ್ರಿಷು)॥*h* 91

---

a ನವನಿಧಿಗಳ ಹೆಸರುಗಳು. *b* ಆಕಾಶ ೨೩. *c* ದಿಕ್ಕುಗಳ ಸಾಮಾನ್ಯ ನಾಮಗಳು ೫—ಪೂರ್ವ ೧, ದಕ್ಷಿಣ ೧, ಪಶ್ಚಿಮ ೧, ಉತ್ತರ ೧. *d* ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ವಸ್ತು ೧. *e* ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ವಸ್ತು ೧. *f* ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ್ದು ೧. *g* ಪಶ್ಚಿಮದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ್ದು ೧. *h* ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ್ದು ೧.

ಇಂದ್ರೋ ವಹ್ನಿಃ ಪಿತೃಪತಿ ರ್ನೈಋತೋ ವರುಣೋ ಮರುತ್ ।
ಕುಬೇರ ಈಶಃ (ಪತಯಃ ಪೂರ್ವಾದೀನಾಂ ದಿಶಾಂ ಕ್ರಮಾತ್) ॥ *a* 92
ಐರಾವತಃ ಪುಂಡರೀಕೋ ವಾಮನಃ ಕುಮುದೋಽಂಜನಃ ।
ಪುಷ್ಪದಂತ ಸ್ಸಾರ್ವಭೌಮ ಸ್ಸುಪ್ರತೀಕ (ಶ್ಚ ದಿಗ್ಗಜಾಃ) ॥ *b* 93
(ಕರಿಣ್ಯೋ)ಽ ಭ್ರಮುಃ ಕಪಿಲಾ ಪಿಂಗಳಾ ನುಪಮಾ (ಕ್ರಮಾತ್) ।
ತಾಮ್ರಪರ್ಣೀ ಶುಭ್ರದಂತೀ (ಚಾಂ) ಗನಾ (ಚಾಂ) ಜನಾವತೀ ॥ *c* 94
(ಕ್ಲೀಬಾವ್ಯಯಂ) ತ್ವಪದಿಶಂ (ದಿಶೋರ್ಮಧ್ಯೇ) ವಿದಿಕ್ (ಸ್ತ್ರಿಯಾಮ್) । *d*
ಅಭ್ಯಂತರಂ (ತ್ವಂ) ತರಾಳಂ *e* ಚಕ್ರವಾಳಂ (ತು) ಮಂಡಲಂ ॥ *f* 95
ಅಭ್ರಂ ಮೇಘೋ ವಾರಿವಾಹ ಸ್ಸ್ತನಯಿತ್ನು ರ್ಬಲಾಹಕಃ ।
ಧಾರಾಧರೋ ಜಲಧರ ಸ್ತಟಿತ್ವಾ ನ್ವಾರಿದೋಽಂಬುಭೃತ್ ॥ 96
ಘನ ಜೀಮೂತ ಮುದಿರ ಜಲಮುಗ್ಧೂಮಯೋನಯಃ । *g*
ಕಾದಂಬಿನೀ ಮೇಘಮಾಲಾ *h* (ತ್ರಿಷು ಮೇಘಭವೇಽ) ಭ್ರಿಯಂ ॥ *i* 97
ಸ್ತನಿತಂ ಗರ್ಜಿತಂ (ಮೇಘನಿರ್ಘೋಷೇ) ರಸಿತಾದಿ (ಚ) । *j*
ಶಂಪಾ ಶತಹ್ರದಾ ಹ್ರಾದಿನ್ಯೈರಾವತ್ಯಃ ಕ್ಷಣಪ್ರಭಾ ॥ 98
ತಟಿ ತ್ಸೌದಾಮಿನೀ ವಿದ್ಯುಚ್ಚಂಚಲಾ ಚಪಲಾ (ಪಿ ಚ) । *k*
ಸ್ಫೂರ್ಜಥು ರ್ವಜ್ರನಿರ್ಘೋಷೋ *l* ಮೇಘಜ್ಯೋತಿ ರಿರಮ್ಮದಃ ॥ *m* 99
ಇಂದ್ರಾಯುಧಂ ಶಕ್ರಧನುಃ *n* (ತದೇವ ಋಜು) ರೋಹಿತಂ । *o*
ವೃಷ್ಟಿ ರ್ವರ್ಷಂ (ತದ್ವಿಘಾತೇ) *p* ವಗ್ರಹಾವಗ್ರಹೌ (ಸಮೌ) ॥ *q* 100

---

a ಅಷ್ಟದಿಕ್ಪಾಲಕರು ೮. *b* ಕ್ರಮವಾಗಿ ಅಷ್ಟದಿಗ್ಗಜಗಳು ೮. *c* ಅಷ್ಟದಿಗ್ಗಜಗಳ ಭಾರ್ಯೆಗಳು ೮. *d* ದಿಕ್ಕುಗಳ ನಡುವೆ ಇರುವ ಮೂಲೆಗಳು ೨. *e* ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ೨ *f* ಮಂಡಲಾಕಾರದಿಂ ಗುಂಡಾಗಿರುವ ವಸ್ತು ೨. *g* ಮೇಘಗಳು ೧೫. *h* ಮೇಘಪಙ್ತಿ ೨. *i* ಮೇಘದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಜಲಾದಿಗಳು ೧. *j* ಮೇಘಗರ್ಜನೆ ಅಂದರೆ ಗುಡುಗು ೩ *k* ಮಿಂಚು ೧೦. *l* ವಜ್ರಪುಟ್ಟನದಿಂದಾದ ಶಬ್ದ ಅಂದರೆ ಸಿಡಿಲ ಧ್ವನಿ ೨. *m* ಮೇಘತೇಜಸ್ಸು ೨. *n* ಇಂದ್ರ ಧನುಸ್ಸಿನ ಹೆಸರು ಅಂದರೆ ಸುರಚಾಪವೆಂಬ ಆಕಾಶದ ಬಿಲ್ಲು ೨ *o* ನೆಟ್ಟಗಿರುವ ಬಿಲ್ಲು ೧. *p* ಮಳೆ ೨. *q* ಅನಾವೃಷ್ಟಿ ೨.

ಧಾರಾಸಂಪಾತ ಆಸಾರ *a* ಶ್ಶೀಕರೋಽಂಬುಕಣ (ಸ್ಸ್ಮೃತಃ)। *b*

ವರ್ಷೋಪಲ (ಸ್ತು) ಕರಕೋ *c* (ಮೇಘಚ್ಛನ್ನೇಽಹ್ನಿ) ದುರ್ದಿನಂ॥ *d* 101

ಅಂತರ್ಧಾ ವ್ಯವಧಾ (ಪುಂಸಿ ತ್ವಂ) ತರ್ಧಿ ರಪವಾರಣಂ।

ಅಪಿಧಾನ ತಿರೋಧಾನ ಪಿಧಾನಾಚ್ಛಾದನಾನಿ (ಚ)॥ *e* 102

ಹಿಮಾಂಶು ಶ್ಚಂದ್ರಮಾ ಶ್ಚಂದ್ರ ಇಂದುಃ ಕುಮುದಬಾಂಧವಃ।

ವಿಧು ಸ್ಸುಧಾಂಶು ಶ್ಶುಭ್ರಾಂಶು ರೋಷಧೀಶೋ ನಿಶಾಪತಿಃ॥ 103

ಅಬ್ಜೋ ಜೈವಾತೃಕ ಸ್ಸೋಮೋ ಗ್ಲೌ ರ್ಮೃಗಾಂಕಃ ಕಲಾನಿಧಿಃ।

ದ್ವಿಜರಾಜ ಶ್ಶಶಧರೋ ನಕ್ಷತ್ರೇಶಃ ಕ್ಷಪಾಕರಃ॥ *f* 104

ಕಲಾ (ತು ಷೋಡಶೋ ಭಾಗೋ) *g* ಬಿಂಬೋಽ(ಸ್ತ್ರೀ)ಮಂಡಲಂ (ತ್ರಿಷು)। *h*

ಭಿತ್ತಂ ಶಕಲ ಖಂಡೇ (ವಾ ಪುಂಸ್ಯ) ರ್ಧೋಽರ್ಧಂ (ಸಮೇಽಂಶಕೇ)॥ *i* 105

ಚಂದ್ರಿಕಾ ಕೌಮುದೀ ಜ್ಯೋತ್ಸ್ನಾ *j* ಪ್ರಸಾದ(ಸ್ತು) ಪ್ರಸನ್ನತಾ। *k*

ಕಳಂಕಾಂಕೌ ಲಾಂಛನಂ (ಚ) ಚಿಹ್ನಂ ಲಕ್ಷ್ಮ (ಚ) ಲಕ್ಷಣಂ॥ 106

ಪಾಳಿಃ ಕೇತುರ್ಧ್ವಜೋ ಲಿಂಗಂ ನಿಮಿತ್ತಂ ವ್ಯಂಜನಂ ಪದಂ।

ಪ್ರಜ್ಞಾನಂ (ಚಾ) ಪ್ಯಭಿಜ್ಞಾನಂ ಲಲಾಮಂ (ಚ) ಲಲಾಮ (ಚ)॥ *l* 107

ಸುಷುಮಾ (ಪರಮಾ ಶೋಭಾ) *m* ಶೋಭಾ ಕಾಂತಿ ರ್ದ್ಯುತಿ ಶ್ಛವಿಃ। *n*

ಅವಶ್ಯಾಯ (ಸ್ತು) ನೀಹಾರ ಸ್ತುಷಾರ ಸ್ತುಹಿನಂ ಹಿಮಂ॥ 108

ಪ್ರಾಲೇಯಂ ಮಿಹಿಕಾ *o* (ಚಾಥ) ಹಿಮಾನೀ ಹಿಮಸಂಹತಿಃ। *p*

ಶೀತಂ (ಗುಣೇ ತದ್ವದರ್ಥಾ) *q* ಸ್ಸುಷಿಮ ಶ್ಶಿಶಿರೋ ಜಡಃ॥ 109

ತುಷಾರ ಶ್ಶೀತಲ ಶ್ಶೀತೋ ಹಿಮ (ಸ್ಸಪ್ತಾನ್ಯಲಿಂಗಕಾಃ)। *r*

---

a ಎಡಬಿಡದೆ ಸುರಿಯುವ ಜಡಿಮಳೆ ೨. *b* ತುಂತುರುಗಳು ೨. *c* ಆನೆಗಲ್ಲು ೨. *d* ಮೋಡ ಮುಚ್ಚಿರುವ ದುರ್ದಿನ ೧. *e* ಹೊದಿಕೆ, ಮುಚ್ಚಳ ೮. *f* ಚಂದ್ರನು ೨೦. *g* ೧೬ನೇ ಅಂಶವೆಂದರೆ ಚಂದ್ರನಲ್ಲಿ ವೀಸಪಾಲು ೧. *h* ಚಂದ್ರ ಸೂರ್ಯ ಮಂಡಲಗಳು ೨. *i* ಮುರುಕು ಚೂರುಗಳು ೪. *j* ಬೆಳದಿಂಗಳು ೩. *k* ಸ್ವಚ್ಛತ್ವವು ೨. *l* ಗುರುತು ೧೭. *m* ಅಧಿಕವಾದ ಕಾಂತಿ ೧. *n* ಕಾಂತಿ ೪. *o* ಮಂಜು, ಹಿಮ ೭. *p* ಮಂಜಿನ ಗುಂಪು ೧. *q* ಶೈತ್ಯಗುಣ ೧. *r* ಶೈತ್ಯಗುಣವುಳ್ಳ ವಸ್ತುಗಳು ೭.

ಧ್ರುವ ಔತ್ತಾನಪಾದಿ (ಸ್ಸ್ಯಾ) *a* ದಗಸ್ತ್ಯಃ ಕುಂಭಸಂಭವಃ॥ 110
ಮೈತ್ರಾವರುಣಿ *b* (ರಸ್ಯೈವ) ಲೋಪಾಮುದ್ರಾ (ಸಧರ್ಮಿಣೀ)। *c*
ನಕ್ಷತ್ರ ಮೃಕ್ಷಂ ಭಂ ತಾರಾ ತಾರಕಾಽಪ್ಯುಡು ವಾ(ಸ್ತ್ರಿಯಾಂ)॥ *d* 111
ದಾಕ್ಷಾಯಿಣ್ಯೋ (ಶ್ವಿನೀತ್ಯಾದಿ ತಾರಾ) *e* ಅಶ್ವಯು ಗಶ್ವಿನೀ। *f*
ರಾಧಾ ವಿಶಾಖಾ *g* ಪುಷ್ಯೇ(ತು) ಸಿಧ್ಯತಿಷ್ಯೌ *h* ಶ್ರವಿಷ್ಠಯಾ॥ 112
(ಸಮಾ) ಧನಿಷ್ಠಾಃ (ಸ್ಯುಃ) *i* ಪ್ರೋಷ್ಠಪದಾಃ ಭಾದ್ರಪದಾಃ (ಸ್ತ್ರಿಯಃ)। *j*
ಮೃಗಶೀರ್ಷೇ ಮೃಗಶಿರ (ಸ್ತಸ್ಮಿನ್ನೇವಾ) ಗ್ರಹಾಯಣೀ॥ *k* 113
ಇಲ್ವಲಾ (ಸ್ತಚ್ಛಿರೋ ದೇಶೇ ತಾರಕಾ ನಿವಸಂತಿ ಯಾಃ)। *l*
ಬೃಹಸ್ಪತಿ ಸ್ಸುರಾಚಾರ್ಯೋ ಗೀಷ್ಪತಿ ರ್ಧಿಷಣೋ ಗುರುಃ॥ 114
ಜೀವ ಆಂಗೀರಸೋ ವಾಚಸ್ಪತಿ ಶ್ಚಿತ್ರಶಿಖಂಡಿಜಃ। *m*
ಶುಕ್ರೋ ದೈತ್ಯಗುರುಃ ಕಾವ್ಯ ಉಶನಾ ಭಾರ್ಗವಃ ಕವಿಃ॥ *n* 115
ಅಂಗಾರಕಃ ಕುಜೋ ಭೌಮೋ ಲೋಹಿತಾಂಗೋ ಮಹೀಸುತಃ। *o*
ರೌಹಿಣೇಯೋ ಬುಧ ಸ್ಸೌಮ್ಯ *p* ಸ್ಸಮೌ(ಸೌರಿ) ಶನೈಶ್ಚರೌ॥ 116
ಶನಿ ಮಂದೌ ಪಂಗುಕಾಳೌ ಛಾಯಾಪುತ್ರೋಽಸಿತೋಽರ್ಕಜಃ। *q*
ತಮ (ಸ್ತು) ರಾಹು ಸ್ಸ್ವರ್ಭಾನು ಸ್ಸೈಂಹಿಕೇಯೋ ವಿಧುಂತುದಃ॥ *r* 117
ಸಪ್ತರ್ಷಯೋ ಮರೀಚ್ಯತ್ರಿಮುಖಾ ಶ್ಚಿತ್ರಶಿಖಂಡಿನಃ। *s*
(ರಾಶೀನಾಮುದಯೋ) ಲಗ್ನಂ (ತೇತು ಮೇಷ ವೃಷಾದಯಃ)॥ *t* 118
ಸೂರ ಸೂರ್ಯಾ ರ್ಯಮಾಽದಿತ್ಯ ದ್ವಾದಶಾತ್ಮ ದಿವಾಕರಾಃ।
ಭಾಸ್ಕರಾಹಸ್ಕರ ಬ್ರಧ್ನ ಪ್ರಭಾಕರ ವಿಭಾಕರಾಃ॥ 119

---

a ಧ್ರುವ ನಕ್ಷತ್ರ ೨. *b* ಅಗಸ್ತ್ಯಋಷಿ ೩. *c* ಅಗಸ್ತ್ಯ ಪತ್ನಿ ೧. *d* ನಕ್ಷತ್ರಗಳು ೬. *e* ಅಶ್ವಿನೀ ಮುಂತಾದ ೨೭ ನಕ್ಷತ್ರಗಳು ೧. *f* ಅಶ್ವಿನಿ ೨. *g* ವಿಶಾಖಾ ನಕ್ಷತ್ರ ೨. *h* ಪುಷ್ಯಮೀ ನಕ್ಷತ್ರ ೩. *i* ಧನಿಷ್ಠಾ ನಕ್ಷತ್ರ ೨. *j* ಪೂರ್ವಭಾದ್ರ ೧. *k* ಮೃಗಶಿರ ೩. *l* ಮೃಗಶಿರೆಯ ತಲೇಮೇಲೆ ಇರುವ ನಕ್ಷತ್ರಗಳು ೧. *m* ಬೃಹಸ್ಪತಿ ೯. *n* ಶುಕ್ರನು ೬. *o* ಅಂಗಾರಕನು ೫. *p* ಬುಧನು ೩. *q* ಶನೈಶ್ಚರನು ೯. *r* ರಾಹು ೫. *s* ಸಪ್ತಋಷಿಗಳು ೧. *t* ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ಲಗ್ನ ೧.

ಭಾಸ್ವ ದ್ವಿವಸ್ವ ತ್ಸಪ್ತಾ ಶ್ವ ಹರಿದಶ್ವೋಷ್ಣರಶ್ಮಯಃ।
ವಿಕರ್ತನಾಽರ್ಕ ಮಾರ್ತಂಡ ಮಿಹಿರಾಽರುಣ ಪೂಷಣಃ ॥ 120
ದ್ಯುಮಣಿ ಸ್ತರಣಿ ರ್ಮಿತ್ರ ಶ್ಚಿತ್ರಭಾನು ರ್ವಿರೋಚನಃ।
ವಿಭಾವಸು ರ್ಗ್ರಹಪತಿ ಸ್ತ್ವಿಷಾಂಪತಿ ರಹಃಪತಿಃ ॥ 121
ಭಾನು ರ್ಹಂಸ ಸ್ಸಹಸ್ರಾಂಶು ಸ್ತಪನ ಸ್ಸವಿತಾ ರವಿಃ।
ಕರ್ಮಸಾಕ್ಷೀ ಜಗಚ್ಚಕ್ಷು ರಂಶುಮಾಲೀ ತ್ರಯೀತನುಃ ॥ 122
ಪ್ರದ್ಯೋತನೋ ದಿನಮಣಿಃ ಖದ್ಯೋತೋ ಲೋಕಬಾಂಧವಃ ।
ಸುರೋತ್ತಮೋ ಧಾಮನಿಧಿಃ ಪದ್ಮಿನೀವಲ್ಲಭೋ ಹರಿಃ ॥ *a* 123
ಮಾಠರಃ ಪಿಂಗಳೋ ದಂಡ (ಶ್ಚಂಡಾಂಶೋಃ ಪಾರಿಪಾರ್ಶ್ವಕಾಃ)। *b*
ಸೂರಸೂತೋಽರುಣೋಽನೂರುಃ ಕಾಶ್ಯಪಿ ರ್ಗರುಡಾಗ್ರಜಃ ॥*c* 124
ಪರಿವೇಷ (ಸ್ತು) ಪರಿಧಿ *d* ರುಪಸೂರ್ಯಕ ಮಂಡಲೇ। *e*
ಕಿರಣೋಽಸ್ರಮಯೂಖಾಂಶು ಗಭಸ್ತಿ ಘೃಣಿ ಘೃಷ್ಣಯಃ ॥ 125
ಭಾನುಃಕರೋ ಮರೀಚಿ (ಸ್ತ್ರೀ ಪುಂಸಯೋ) ರ್ದೀಧಿತಿ (ಸ್ತ್ರಿಯಾಂ)। *f*
[(ದ್ವಯೋಸ್ತು) ಗೌ (ರ್ನಪುಂಸ್ಯ) ರ್ಚಿಸ್ತೇಜೋ ಧಾಮ ಮಹೋ ವಿಭಾ]॥ 126
(ಸ್ತ್ಯಃ) ಪ್ರಭಾ ರು ಗ್ರುಚಿ ಸ್ತ್ವಿ ಡ್ಭಾ ಭಾ ಶ್ಛವಿ ದ್ಯುತಿ ದೀಪ್ತಯಃ।
ರೋಚಿ ಶ್ಶೋಚಿ (ರುಭೇ ಕ್ಲೀಬೇ) *g* ಪ್ರಕಾಶೋ ದ್ಯೋತ ಆತಪಃ ॥*h* 127
ಕೋಷ್ಣಂ ಕವೋಷ್ಣಂ ಮಂದೋಷ್ಣಂ ಕದುಷ್ಣಂ (ತ್ರಿಷು ತದ್ವತಿ) ।*i*
ತಿಗ್ಮಂ ತೀಕ್ಷ್ಣಂ ಖರಂ (ತದ್ವ) *j* ನ್ಮೃಗತೃಷ್ಣಾ ಮರೀಚಿಕಾ ॥*k* 128

॥ ಇತಿ ದಿಗ್ವರ್ಗಃ ॥

---

a ಸೂರ್ಯನು ೪೯. *b* ಸೂರ್ಯನ ಪಾರ್ಶ್ವದೊಳಗಿರುವ ಅಂಗದೇವತೆಗಳು ೩. *c* ಸೂರ್ಯಸಾರಥಿಯಾದ ಅರುಣನು ೫. *d* ಸೂರ್ಯ ಪರಿವೇಷವೆಂಬ ಗೂಡು ೨. *e* ಸೂರ್ಯ ಪ್ರತಿಬಿಂಬ ೨. *f* ಸೂರ್ಯಕಿರಣಗಳು ೧೧. *g* ಸೂರ್ಯ ಕಾಂತಿ ೧೧. *h* ಬಿಸಿಲು ೩. *i* ಸ್ವಲ್ಪ ಬಿಸಿ ೪. *j* ಬಿಸಿ ೩. *k* ಬಿಸಿಲು ದೊರೆಗಳು ಅಥವಾ ಬಿಸಿಲು ಕುದುರೆಗಳ ೨.

IV. ಕಾಲವರ್ಗ.

ಕಾಲೋ ದಿಷ್ಟೋಽಪ್ಯನೇಹಾಽಪಿ ಸಮಯೋಽ *a* (ಪ್ಯಥ) ಪಕ್ಷತಿಃ ।

ಪ್ರತಿಪ (ದ್ವೇ) ಇಮೇ ಸ್ತ್ರೀತ್ವೇ *b* (ತದಾದ್ಯಾ) ಸ್ತಿಥಯೋ (ದ್ವಯೋಃ) ॥*c*

ಘಸ್ರೋ ದಿನಾ ಹನೀ (ವಾ ತು ಕ್ಲೀಬೇ) ದಿವಸ ವಾಸರಾ । *d*

ಪ್ರತ್ಯೂಷೋಽಹರ್ಮುಖಂ ಕಲ್ಯ ಮುಷಃ ಪ್ರತ್ಯುಷಸೀ (ಅಪಿ) ॥ 130

ಪ್ರಭಾತಂ (ಚ) *e* ದಿನಾಂತೇ (ತು) ಸಾಯಂ ಸಂಧ್ಯಾ ಪಿತೃಪ್ರಸೂಃ । *f*

ಪ್ರಾಹ್ಣಾಽಪರಾಹ್ಣ ಮಧ್ಯಾಹ್ನಾ ಸ್ತ್ರಿಸಂಧ್ಯ *g* (ಮಥ) ಶರ್ವರೀ ॥ 131

ನಿಶಾ ನಿಶೀಥಿನೀ ರಾತ್ರಿ ಸ್ತ್ರಿಯಾಮಾ ಕ್ಷಣದಾ ಕ್ಷಪಾ ।

ವಿಭಾವರೀ ತಮಸ್ವಿನ್ಯಾ ರಜನೀ ಯಾಮಿನೀ ತಮೀ ॥ *h* 132

ತಮಿಸ್ರಾ ತಾಮಸೀ ರಾತ್ರಿ *i* ರ್ಜ್ಯೌತ್ಸ್ನೀ (ಚಂದ್ರಿಕಯಾನ್ವಿತಾ) । *j*

(ಆಗಾಮಿ ವರ್ತಮಾನಾಹ ರ್ಯುಕ್ತಾಯಾಂ ನಿಶಿ) ಪಕ್ಷಿಣೀ ॥ *k* 133

ಗಣರಾತ್ರಂ (ನಿಶಾಬಹ್ವ್ಯಃ) *l* ಪ್ರದೋಷೋ ರಜನೀಮುಖಂ । *m*

ಅರ್ಧರಾತ್ರ ನಿಶೀಥೌ (ದ್ವೌ) *n* (ದ್ವೌ) ಯಾಮ ಪ್ರಹರೌ (ಸಮೌ) ॥*o* 134

ಸಪರ್ವ ಸಂಧಿಃ (ಪ್ರತಿಪತ್ ಪಂಚದಶ್ಯೋರ್ಯದಂತರಂ) । *p*

ಪಕ್ಷಾಂತೌ ಪಂಚದಶ್ಯೌ (ದ್ವೇ) *q* ಪೌರ್ಣಮಾಸೀ (ತು) ಪೂರ್ಣಿಮಾ ॥*r* 135

(ಕಲಾಹೀನೇ ಸಾಽ) ನುಮತಿಃ *s* (ಪೂರ್ಣೇ) ರಾಕಾ (ನಿಶಾಕರೇ) । *t*

ಅಮಾವಾಸ್ಯಾ ತ್ವಮಾವಸ್ಯಾ ದರ್ಶ ಸ್ಸೂರ್ಯೇಂದು ಸಂಗಮಃ ॥*u* 136

---

a ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಕಾಲ ೭. *b* ಪಾಡ್ಯ ೨. *c* ಪಾಡ್ಯ ಮೊದಲಾದ ೧೬ ತಿಥಿಗಳು ೧. *d* ಹಗಲು ೫. *e* ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ೬. *f* ಸಾಯಂಕಾಲ ೪. *g* ಪ್ರಾಹ್ಣ, ಅಪರಾಹ್ಣ, ಮಧ್ಯಾಹ್ನಗಳೆಂಬ ಕಾಲತ್ರಯ ೧. *h* ರಾತ್ರಿ ೧೨. *i* ಗಾಢಾಂಧಕಾರವಾದ ರಾತ್ರಿ ೧. *j* ಬೆಳದಿಂಗಳುಳ್ಳ ರಾತ್ರಿ ೧. *k* ಇಂದಿನ ರಾತ್ರಿ, ನಾಳೆ ಹಗಲು ಸೇರಿದಷ್ಟು ಕಾಲ ೧. *l* ಅನೇಕ ರಾತ್ರಿಗಳು ೧. *m* ಪ್ರದೋಷಕಾಲ ೨. *n* ಸರಿಹೊತ್ತು ರಾತ್ರಿ ೨. *o* ಜಾವಹೊತ್ತು ೨. *p* ಪಾಡ್ಯಮಿ ಹುಣ್ಣಿಮೆಗಳಿಗೂ, ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ ಪಾಡ್ಯಮಿಗಳಿಗೂ ಮಧ್ಯಕಾಲ ೧. *q* ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ ಹುಣ್ಣಿಮೆಗಳು ೨. *r* ಹುಣ್ಣಿಮೆ ೨. *s* ಒಂದು ಕಲೆಯಿಲ್ಲದ ಚಂದ್ರನುಳ್ಳ ಹುಣ್ಣಿಮೆ ೧. *t* ಸಂಪೂರ್ಣಚಂದ್ರನುಳ್ಳ ಹುಣ್ಣಿಮೆ ೧. *u* ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ ೪.

(ಸಾ ದೃಷ್ಟೇಂದು) ಸ್ಸಿನೀವಾಲೀ *a* (ಸಾ ನಷ್ಟೇಂದುಕಲಾ) ಕುಹೂಃ। *b*

ಉಪರಾಗೋ ಗ್ರಹೋ *c* (ರಾಹುಗ್ರಸ್ತೇ ತ್ವಿಂದೌ ಚ ಪೂಷ್ಣಿ ಚ) ॥ 137

ಸೋಪಪ್ಲವೋ ಪರಕ್ತಾ (ದ್ವಾ) *d* ವಗ್ನ್ಯುತ್ಪಾತ ಉಪಾಹಿತಃ। *e*

(ಏಕಯೋಕ್ತ್ಯಾ) ಪುಷ್ಪವಂತೌ (ದಿವಾಕರ ನಿಶಾಕರೌ) ॥*f* 138

ಅಷ್ಟಾದಶ ನಿಮೇಷಾ (ಸ್ತು) ಕಾಷ್ಠಾ *g* (ತ್ರಿಂಶತ್ತು ತಾಃ) ಕಲಾ। *h*

(ತಾಸ್ತು ತ್ರಿಂಶ) ತ್ಕ್ಷಣ *i* (ಸ್ತೇತು)ಮುಹೂರ್ತೋ (ದ್ವಾದಶಾಽಸ್ತ್ರಿಯಾಂ)॥ *j*

(ತೇತು ತ್ರಿಂಶ) ದಹೋರಾತ್ರಃ *k* ಪಕ್ಷ (ಸ್ತೇ ದಶಪಂಚ ಚ)। *l*

(ಪಕ್ಷೌ ಪೂರ್ವಾಪರೌ) ಶುಕ್ಲ ಕೃಷ್ಣೌ *m* ಮಾಸ (ಸ್ತು ತಾವುಭೌ) ॥*n* 140

(ದ್ವೌ ದ್ವೌ ಮಾಘಾದಿ ಮಾಸೌ ಸ್ಯಾ) ದೃತು *o* (ಸ್ತೈ) ರಯನಂ ತ್ರಿಭಿಃ। *p*

(ಅಯನೇ ದ್ವೇ ಗತಿರುದಗ್ದಕ್ಷಿಣಾರ್ಕಸ್ಯ) ವತ್ಸರಃ ॥*q* 141

(ಸಮರಾತ್ರಂದಿವೇ ಕಾಲೇ) ವಿಷುವ ದ್ವಿಷುವಂ (ಚ ತತ್) । *r*

(ಪುಷ್ಯಯುಕ್ತಾ ಪೌರ್ಣಮಾಸೀ) ಪೌಷೀ *s* (ಮಾಸೇ ತು ಯತ್ರ ಸಾ ॥ 142

ನಾಮ್ನಾ ಸ) ಪೌಷೋ (ಮಾಘಾದ್ಯಾ ಶ್ಚೈವ ಮೇಕಾದಶಾಪರೇ)। *t*

ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷೇ ಸಹಾಮಾರ್ಗ ಆಗ್ರಹಾಯಣಿಕ (ಶ್ಚ ಸಃ) ॥*u* 143

---

a ಚಂದ್ರಕಳೆ ಕಾಣಿಸಿದ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ ೧. *b* ಚಂದ್ರಕಳೆ ಕಾಣಿಸದಿರುವ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ ೧. *c* ಗ್ರಹಣ ೨. *d* ರಾಹುಗ್ರಸ್ತರಾದ ಚಂದ್ರ ಸೂರ್ಯರು ೨. *e* ಧೂಮ್ರಕೇತು ೨. *f* ಒಂದು ಮಾತಿನಿಂದ ಸೂರ್ಯ ಚಂದ್ರರು ೧. *g* ೧೮ ಸಾರಿ ರಪ್ಪೆ ಆಡಿಸುವಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ೧. *h* ಅಂಥಾ ಕಾಷ್ಠಗಳು ೩೦ ಆಗುವಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ೧. *i* ಅಂಥಾ ಕಲೆಗಳು ೩೦ ಆಗುವಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ೧. *j* ಅಂಥಾ ಕ್ಷಣಗಳು ೧೨ ಆಗುವಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ೧. *k* ಅಂಥಾ ಮುಹೂರ್ತಗಳು ೩೦ ಆಗುವಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ೧. *l* ಅಂಥಾ ಅಹೋ ರಾತ್ರಿಗಳು ೧೫ ಆಗುವಷ್ಟು ಕಾಲ ೧. *m* ಶುಕ್ಲ ಪಕ್ಷ ೧, ಕೃಷ್ಣ ಪಕ್ಷ ೧. *n* ತಿಂಗಳು ೧. *o* ಎರಡೆರಡು ತಿಂಗಳು ಕೂಡಿದ ಕಾಲ ೧. *p* ಅಂಥಾ ಋತುಗಳು ೩ ಕೂಡಿದ ಕಾಲ ೧ *q* ಅಂಥಾ ಅಯನಗಳು ೨ ಕೂಡಿದ ಕಾಲ ೧. *r* ಸಮವಾದ ಹಗಲು ರಾತ್ರಿಗಳುಳ್ಳ ಕಾಲ ೨. *s* ಪುಷ್ಯ ನಕ್ಷತ್ರದಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ಹುಣ್ಣಿಮೆ ೧. *t* ಯಾವ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಅಂಥಾ ಹುಣ್ಣಿಮೆ ಬರುವುದೋ ಅಂಥಾ ತಿಂಗಳು ೧. *u* ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಮಾಸ ೪.

ಪೌಷೇ ತೈಷ ಸಹಸ್ಯೌ (ದ್ವೌ) *a* ತಪಾ ಮಾಘೇಽ(ಥ) *b* ಫಾಲ್ಗುನೇ।
(ಸ್ಯಾ) ತ್ತಪಸ್ಯಃ ಫಾಲ್ಗುನಿಕ *c* (ಸ್ಯಾಚ್ಚೈತ್ರೇ) ಚೈತ್ರಿಕೋ ಮಧುಃ॥*d* 144
ವೈಶಾಖೇ ಮಾಧವೋ ರಾಧೋ *e* ಜ್ಯೇಷ್ಠೇ ಶುಕ್ರ *f* ಶ್ಶುಚಿ (ಸ್ತ್ವಯಂ)।
ಆಷಾಢೇ *g* ಶ್ರಾವಣೇ (ತು ಸ್ಯಾ) ನ್ನಭಾಃ ಶ್ರಾವಣಿಕ (ಶ್ಚ ಸಃ) ॥*h* 145
(ಸ್ಯು) ರ್ನಭಸ್ಯಃ ಪ್ರೌಷ್ಠಪದ ಭಾದ್ರ ಭಾದ್ರಪದಾ (ಸ್ಸಮಾಃ) ।*i*
(ಸ್ಯಾ) ದಾಶ್ವಿನ ಇಷೋಽಪ್ಯಾಶ್ವ ಯುಜೋಽ(ಪಿ ಸ್ಯಾತ್ತು) *j* ಕಾರ್ತಿಕೇ ॥ 146
ಬಾಹುಲೋರ್ಜೌ ಕಾರ್ತಿಕಿಕೋ *k* ಹೇಮಂತ *l* ಶ್ಶಿಶಿರೋಽ(ಸ್ತ್ರಿಯಾಂ)।*m*
ವಸಂತೇ ಪುಷ್ಪಸಮಯ ಸ್ಸುರಭಿ *n* ಗ್ರೀಷ್ಮ ಊಷ್ಮಕಃ ॥ 147
ನಿದಾಘ ಉಷ್ಣೋಪಗಮ ಉಷ್ಣ ಊಷ್ಮಾಗಮಸ್ತಪಃ।*o*
(ಸ್ತ್ರಿಯಾಂ)ಪ್ರಾವೃಟ್(ಸ್ತ್ರಿಯಾಂ ಭೂಮ್ನಿ)ವರ್ಷಾ *p* (ಅಥ)ಶರತ್ (ಸ್ತ್ರಿಯಾಂ)॥*q*
(ಷಡಮೀ) ಋತವಃ (ಪುಂಸಿ ಮಾರ್ಗಾದೀನಾಂ ಯುಗೈಃ ಕ್ರಮಾತ್)।
ಸಂವತ್ಸರೋ ವತ್ಸರೋಽಬ್ದೋ ಹಾಯನೋಽಸ್ತ್ರೀ ಶರತ್ಸಮಾಃ ॥*r* 149
ಮಾಸೇನ ಸ್ಯಾ ದಹೋರಾತ್ರಃ ಪೈತ್ರೋ ವರ್ಷೇಣ ದೈವತಃ।
ದಿವ್ಯೈರ್ವರ್ಷಸಹಸ್ರೈರ್ದ್ವಾದಶಭಿ ರ್ದೈವತಂ ಯುಗಂ ॥ 150
ದೈವೇ ಯುಗಸಹಸ್ರೇ ದ್ವೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಃ (ಕಲ್ಪೌ ತು ತೌ ನೃಣಾಂ)।
ಮನ್ವಂತರಂ (ತು ದಿವ್ಯಾನಾಂ ಯುಗಾನಾ ಮೇಕಸಪ್ತತಿಃ) ॥*s* 151
ಸಂವರ್ತಃ ಪ್ರಳಯಃ ಕಲ್ಪಃ ಕ್ಷಯಃ ಕಲ್ಪಾಂತ (ಇತ್ಯಪಿ) ।*t*
(ಅಸ್ತ್ರೀ) ಪಂಕಂ (ಪುಮಾನ್) ಪಾಪ್ಮಾ ಪಾಪ ಕಿಲ್ಬಿಷ ಕಲ್ಮಷಂ ॥ 152

---

a ಪುಷ್ಯಮಾಸ ೩. *b* ಮಾಘಮಾಸ ೨. *c* ಫಾಲ್ಗುಣಮಾಸ ೩. *d* ಚೈತ್ರಮಾಸ ೩. *e* ವೈಶಾಖಮಾಸ ೩. *f* ಜ್ಯೇಷ್ಠಮಾಸ ೨. *g* ಆಷಾಢಮಾಸ ೨. *h* ಶ್ರಾವಣಮಾಸ ೩. *i* ಭಾದ್ರಪದಮಾಸ ೪. *j* ಆಶ್ವಯುಜಮಾಸ ೩. *k* ಕಾರ್ತಿಕಮಾಸ ೪. *l* ಹಿಮಂತ ಋತು ೧. *m* ಶಿಶಿರಋತು ೧. *n* ವಸಂತಋತು ೩. *o* ಗ್ರೀಷ್ಮಋತು ೭. *p* ವರ್ಷ ಋತು ೨. *q* ಶರದೃತು ೧. *r* ಸಂವತ್ಸರ ೬. *s* ನಮ್ಮ ಒಂದು ತಿಂಗಳಿಗೆ ಪಿತೃಗಳ ಒಂದು ಇರುಳೂ ಹಗಲು ; ನಮ್ಮ ಒಂದು ವರ್ಷಕ್ಕೆ ದೇವತೆಗಳ ಒಂದು ಹಗಲೂ ಇರುಳು ; ದೇವತೆಗಳ ಹನ್ನೆರಡು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳು, ಅವರ ಒಂದು ಯುಗ ; ದೇವಯುಗಗಳು ೭೧ ಆಗುವಷ್ಟು ಕಾಲ. *t* ಪ್ರಳಯಕಾಲ ೫.

ಕಲುಷಂ ವೃಜಿನೈನೋಽಘ ಮಂಹೋ ದುರಿತ ದುಷ್ಕೃತಂ। *a*
(ಸ್ಯಾ)ದ್ಧರ್ಮ(ಮಸ್ತ್ರಿಯಾಂ)ಪುಣ್ಯ ಶ್ರೇಯಸೀ ಸುಕೃತಂ ವೃಷಃ॥*b* 153
ಮುತ್ಪ್ರೀತಿಃ ಪ್ರಮದೋ ಹರ್ಷಃ ಪ್ರಮೋದಾಽಮೋದ ಸಂಮುದಾಃ।
(ಸ್ಯಾ) ದಾನಂದಥು ರಾನಂದಃ ಶರ್ಮ ಶಾತ ಸುಖಾನಿ (ಚ)॥*c* 154
ಶ್ವಶ್ಶ್ರೇಯಸಂ ಶಿವಂ ಭದ್ರಂ ಕಲ್ಯಾಣಂ ಮಂಗಳಂ ಶುಭಂ।
ಭಾವುಕಂ ಭವುಕಂ ಭವ್ಯಂ ಕುಶಲಂ ಕ್ಷೇಮ (ಮಸ್ತ್ರಿಯಾಂ)॥ 155
ಶಸ್ತಂ *d* (ಚಾಥ ತ್ರಿಷು) ದ್ರವ್ಯೇ ಪಾಪ ಪುಣ್ಯ ಸುಖಾದಿ (ಚ)।
ಮತಲ್ಲಿಕಾ ಮಚರ್ಚಿಕಾ ಪ್ರಕಾಂಡ ಮುದ್ಘತಲ್ಲಜೌ॥ 156
ಪ್ರಶಸ್ತ ವಾಚಕಾನ್ಯಮೂ *e* ನ್ಯಯ (ಶ್ಶುಭಾವಹೋ ವಿಧಿಃ)। *f*
ದೈವಂ ದಿಷ್ಟಂ ಭಾಗಧೇಯಂ ಭಾಗ್ಯಂ (ಸ್ತ್ರೀ) ನಿಯತಿರ್ವಿಧಿಃ॥*g* 157
ಹೇತು (ರ್ನಾ) ಕಾರಣಂ ಬೀಜಂ *h* ನಿದಾನಂ ತ್ವಾದಿಕಾರಣಂ। *i*
ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞ ಆತ್ಮಾ ಪುರುಷಃ *j* ಪ್ರಧಾನಂ ಪ್ರಕೃತಿಃ (ಸ್ತ್ರಿಯಾಂ)॥*k* 158
(ವಿಶೇಷಃ ಕಾಲಿಕೋಽ) ವಸ್ಥಾ *l* (ಗುಣಾ) ಸ್ಸತ್ವಂ ರಜಸ್ತಮಃ। *m*
ಜನು ರ್ಜನನ ಜನ್ಮಾನಿ ಜನಿ ರುತ್ಪತ್ತಿ ರುದ್ಭವಃ॥ *n* 159
ಪ್ರಾಣೀ (ತು) ಚೇತನೋ ಜನ್ಮೀ ಜಂತು ಜನ್ಯುಶರೀರಿಣಃ। *o*
ಜಾತಿ ರ್ಜಾತಂ (ಚ) ಸಾಮಾನ್ಯಂ *p* ವ್ಯಕ್ತಿ (ಸ್ತು ಪೃಥಗಾತ್ಮಿಕಾ)॥*q* 160
ಚಿತ್ತಂ (ತು) ಚೇತೋ ಹೃದಯಂ ಸ್ವಾಂತಂ ಹೃ ನ್ಮಾನಸಂ ಮನಃ। *r*

॥ ಇತಿ ಕಾಲವರ್ಗಃ ॥

---

a ಪಾಪ ೧೨. *b* ಪುಣ್ಯ ೫. *c* ಸಂತೋಷ ೧೨. *d* ಶುಭ ೧೨. *e* ಶ್ರೇಷ್ಠ ವಾಚಕಗಳು ೫. *f* ಶುಭವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಕರ್ಮ ೧. *g* ಅದೃಷ್ಟ ೬. *h* ಕಾರಣ ೩ *i* ಮೊದಲನೆಯ ಕಾರಣ ೨. *j* ಜೀವನು ೩. *k* ಮೂಲಪ್ರಕೃತಿ ೨. *l* ಕಾಲವಶದಿಂದಾದ ವಿಶೇಷ ೧. *m* ಪ್ರಕೃತಿ ಗುಣಗಳು ೩. *n* ಹುಟ್ಟುವಿಕೆ ೬. *o* ಮನುಷ್ಯರು ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ೬. *p* ಜಾತಿ ೩. *q* ವ್ಯಕ್ತಿ ೧. *r* ಮನಸ್ಸು ೭

V. ಧೀವರ್ಗ.

ಬುದ್ಧಿ ರ್ಮನೀಷಾ ಧಿಷಣಾ ಧೀಃ ಪ್ರಜ್ಞಾ ಶೇಮುಷೀ ಮತಿಃ॥ 161
ಪ್ರೇಕ್ಷೋಪಲಬ್ಧಿ ಶ್ಚಿತ್ಸಂವಿ ತ್ಪ್ರತಿಪದ್ ಜ್ಞಪ್ತಿ ಚೇತನಾಃ। *a*
(ಧೀ ರ್ಧಾರಣಾವತೀ) ಮೇಧಾ *b* ಸಂಕಲ್ಪಃ (ಕರ್ಮಮಾನಸಂ)॥*c* 162
(ಚಿತ್ತಾಭೋಗೋ) ಮನಸ್ಕಾರ *d* ಶ್ಚರ್ಚಾ ಸಂಖ್ಯಾ ವಿಚಾರಣಾ। *e*
ಅಧ್ಯಾಹಾರ ಸ್ತರ್ಕ ಊಹೋ *f* (ವಿಚಿಕಿತ್ಸಾ ತು) ಸಂಶಯಃ॥ 163
ಸಂದೇಹ ದ್ವಾಪರೌ *g* (ಚಾಥ) ಸಮೌ ನಿರ್ಣಯ ನಿಶ್ಚಯೌ। *h*
ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿ ರ್ನಾಸ್ತಿಕತಾ *i* ವ್ಯಾಪಾದೋ ದ್ರೋಹಚಿಂತನಂ॥ *j* 164
(ಸಮೌ) ಸಿದ್ಧಾಂತ ರಾದ್ಧಾಂತೌ *k* ಭ್ರಾಂತಿ ರ್ಮಿಥ್ಯಾಮತಿ ರ್ಭ್ರಮಃ। *l*
ಸಮೌ ಸಂಕೇತ ಸಮಯೌ ಪ್ರತಿಪತ್ತಿ ರ್ವಿಹ(ಸ್ತಥಾ)॥*m* 165
ಸಂವಿದಾಗೂಃ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾನಂ ನಿಯಮಾಶ್ರವ ಸಂಶ್ರವಾಃ।
ಅಂಗೀಕಾರಾ ಭ್ಯುಪಗಮ ಪ್ರತಿಶ್ರವ ಸಮಾಧಯಃ॥ *n* 166
(ಮೋಕ್ಷೇ ಧೀ) ರ್ಜ್ಞಾನ (ಮನ್ಯತ್ರ) *o* ವಿಜ್ಞಾನಂ (ಶಿಲ್ಪಶಾಸ್ತ್ರಯೋಃ)। *p*
ಮುಕ್ತಿಃ ಕೈವಲ್ಯ ನಿರ್ವಾಣ ಶ್ರೇಯೋ ನಿಶ್ಶ್ರೇಯಸಾಮೃತಂ॥ 167
ಮೋಕ್ಷೋಽಪವರ್ಗೋ *q* (ಽಥಾ) ಜ್ಞಾನ ಮವಿದ್ಯಾ ಹಂಮತಿಃ (ಸ್ತ್ರಿಯಾಂ)। *r*
(ರೂಪಂ ಶಬ್ದೋ ಗಂಧ ರಸ ಸ್ಪರ್ಶಾ ಶ್ಚ)ವಿಷಯಾ (ಅಮೀ)॥ *s* 168
ಗೋಚರಾ ಇಂದ್ರಿಯಾರ್ಥಾಶ್ಚ ಹೃಷೀಕಂ ವಿಷಯೀಂದ್ರಿಯಂ। *t*

---

a ಬುದ್ಧಿ ೧೪. *b* ಜ್ಞಾಪಕಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಬುದ್ಧಿ ೧. *c* ಮನೋವ್ಯಾಪಾರ ೧ *d* ಮನಸ್ಸಿನ ಇಚ್ಛೆ ೧. *e* ಪ್ರಮಾಣದಿಂದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುವುದು ೩. *f* ಅರ್ಥ ಪೂರ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡುವುದು, ಊಹೆ ೩. *g* ಸಂಶಯ ೪. *h* ನಿಶ್ಚಯ ೨. *i* ಪರ ಲೋಕವಿಲ್ಲವೆಂಬ ಬುದ್ಧಿ ೨. *j* ದ್ರೋಹಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಆಲೋಚನೆ ೨. *k* ಸಿದ್ಧಾಂತ ಅಂದರೆ ಸಾಧಿಸಿದ ಅಭಿಮತ ೨. *l* ಒಂದನ್ನು ಮತ್ತೊಂದಾಗಿ ತಿಳಿಯುವಿಕೆ ೩. *m* ಸಂ ಕೇತ ೪. *n* ಅಂಗೀಕಾರ ೧೦ *o* ಮೋಕ್ಷವಿಷಯುಕವಾದ ಜ್ಞಾನ ೧. *p* ಮೋಕ್ಷೇ ತರವಾದ ಲೌಕಿಕ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನ ೧. *q* ಮೋಕ್ಷ ಅಂದರೆ ಶಾಶ್ವತ ಸುಖ ೮. *r* ಅಜ್ಞಾನ ಅಂದರೆ ದೇಹಾತ್ಮಭ್ರಾಂತಿ ೩. *s* ಇಂದ್ರಿಯಗೋಚರ ವಸ್ತುಗಳು ೩. *t* ಇಂದ್ರಿಯ ಸಾಮಾನ್ಯ ನಾಮಗಳು ೩.

ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಂ (ತು ಪಾಯ್ವಾದಿ)*a*(ಮನೋ ನೇತ್ರಾದಿ) ಧೀಂದ್ರಿಯಂ॥*b* 169
ತುವರ (ಸ್ತು) ಕಷಾಯೋಽ (ಸ್ತ್ರೀ) *c* ಮಧುರೋ *d* ಲವಣಃ *e* ಕಟುಃ। *f*
ತಿಕ್ತೋ *g* ಽಮ್ಲಶ್ಚ *h* ರಸಾಃ (ಪುಂಸಿ ತದ್ವತ್ಸು ಷಡಮೀ ತ್ರಿಷು)॥ 170
(ವಿಮರ್ದೋತ್ಥೇ) ಪರಿಮಳೋ (ಗಂಧೇ ಜನಮನೋಹರೇ)। *i*
ಆಮೋದ (ಸ್ಸೋತಿನಿರ್ಹಾರೀ)*j* (ವಾಚ್ಯಲಿಂಗತ್ವಮಾಗುಣಾತ್)॥ 171
ಸಮಾಕರ್ಷೀ (ತು) ನಿರ್ಹಾರೀ *k* ಸುರಭಿ ಘ್ರಾಣತರ್ಪಣಃ।
ಇಷ್ಟಗಂಧ ಸ್ಸುಗಂಧ (ಸ್ಸ್ಯಾ) *l* ದಾಮೋದೀ ಮುಖವಾಸನಃ॥ *m* 172
ಪೂತಿಗಂಧ (ಸ್ತು) ದುರ್ಗಂಧೋ *n* ವಿಸ್ರಂ (ಸ್ಯಾ) ದಾಮಗಂಧಿ (ಯತ್)। *o*
ಶುಕ್ಲ ಶುಭ್ರ ಶುಚಿ ಶ್ವೇತ ವಿಶದ ಶ್ಯೇತ ಪಾಂಡರಾಃ॥ 173
ಅವದಾತ ಸ್ಸಿತೋ ಗೌರೋ ವಳಕ್ಷೋ ಧವಳೋಽರ್ಜುನಃ।
ಹರಿಣಃ ಪಾಂಡುರಃ ಪಾಂಡು *p* (ರೀಷತ್ಪಾಂಡುಸ್ತು) ಧೂಸರಃ॥ *q* 174
ಕೃಷ್ಣೇ ನೀಲಾಽಸಿತ ಶ್ಯಾಮ ಕಾಲ ಶ್ಯಾಮಲ ಮೇಚಕಾಃ। *r*
ಪೀತೋ ಗೌರೋ ಹರಿದ್ರಾಭಃ *s* ಪಾಲಾಶೋ ಹರಿತೋ ಹರಿತ್॥ *t* 175
ಲೋಹಿತೋ ರೋಹಿತೋ ರಕ್ತಃ *u* ಶೋಣಃ (ಕೋಕನದಚ್ಛವಿಃ)। *v*
(ಅವ್ಯಕ್ತರಾಗ) ಸ್ತ್ವರುಣಃ *w* (ಶ್ವೇತರಕ್ತಸ್ತು) ಪಾಟಲಃ॥ *x* 176
ಶ್ಯಾವ (ಸ್ಸ್ಯಾ)ತ್ಕಪಿಶೋ *y* ಧೂಮ್ರ ಧೂಮಲೌ ಕೃಷ್ಣಲೋಹಿತೇ। *z*

---

a ವಾಕ್ಪಾಣಿ ಮುಂತಾದದ್ದು ೧. *b* ಮನೋನೇತ್ರಾದಿಗಳು ೧. *c* ವಗರಾದ ರಸ ೨. *d* ಸಿಹಿಯಾಗಿರುವಿಕೆ ೧. *e* ಉಪ್ಪಾಗಿರುವಿಕೆ ೧. *f* ಕಾರ ೧. *g* ಕಹಿ ೧. *h* ಹುಳಿ ೧. *i* ಅನೇಕ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಕೂಟದಿಂದಾದ ಸುಗಂಧ ೧. *j* ಬಹು ಸುವಾಸನೆ ೧. *k* ದೂರವಾಗಿ ವ್ಯಾಪಿಸುವ ಗಂಧ ೨. *l* ಒಳ್ಳೆ ಗಂಧವುಳ್ಳದ್ದು ೪. *m* ಪಚ್ಚ ಕರ್ಪೂರ ಮುಂತಾದ ಪರಿಮಳ ದ್ರವ್ಯ ೨. *n* ಕೆಟ್ಟವಾಸನೆಯುಳ್ಳವಸ್ತು ೨. *o* ಅಪಕ್ವವಾದ ವಾಸನೆಯುಳ್ಳ ದ್ರವ್ಯ ೨. *p* ಬಿಳಪು ಬಣ್ಣ ೧೬. *q* ಎಳೇಬಿಳಪು ಬಣ್ಣ ೧. *r* ಕಪ್ಪು ಬಣ್ಣ ೭. *s* ಹಳದಿ ಬಣ್ಣ ೪. *t* ಹಸುರು ಬಣ್ಣ ೩. *u* ಕೆಂಪು ಬಣ್ಣ ೩. *v* ಕೆಂದಾವರೆ ಬಣ್ಣ ೧. *w* ಎಳಗೆಂಪು ಬಣ್ಣ ೧. *x* ಕೆಂಪುಬಿಳುಪು ಬೆರತಿರುವ ಬಣ್ಣ ೧. *y* ಪಚ್ಚೆ ಬೆರತ ಕೆಂಪು ಬಣ್ಣ ೨. *z* ಕಪ್ಪು ಕೆಂಪು ಬೆರತ ಬಣ್ಣ ೩.

ಕಡಾರಃ ಕಪಿಲಃ ಪಿಂಗ ಪಿಶಂಗೌ ಕದ್ರು ಪಿಂಗಲೌ॥ *a* 177

ಚಿತ್ರ ಕಿರ್ಮ್ಮಿರ ಕಲ್ಮಾಷ ಶಬಲೈತಾ (ಶ್ಚ) ಕರ್ಬುರೇ।*b*

ಗುಣೇ ಶುಕ್ಲಾದಯಃ ಪುಂಸಿ ಗುಣಿಲಿಂಗಾ (ಸ್ತು ತದ್ವತಿ)॥ 178

॥ಇತಿ ಧೀವರ್ಗಃ॥

VI. ವಾಗ್ವರ್ಗ.

ಬ್ರಾಹ್ಮೀ (ತು) ಭಾರತೀ ಭಾಷಾ ಗೀರ್ವಾಗ್ವಾಣೀ ಸರಸ್ವತೀ।

ವ್ಯಾಹಾರ ಉಕ್ತಿರ್ಲಪಿತಂ ಭಾಷಿತಂ ವಚನಂ ವಚಃ॥ *c* 179

ಅಪಭ್ರಂಶೋಽಪಶಬ್ದಃ *d* (ಸ್ಯಾಚ್ಛಾಸ್ತ್ರೇ) ಶಬ್ದ (ಸ್ತು ವಾಚಕಃ)। *e*

(ತಿಙ್ಸುಬಂತಚಯೋ) ವಾಕ್ಯಂ (ಕ್ರಿಯಾ ವಾ ಕಾರಕಾನ್ವಿತಾ)॥ *f* 180

ಶ್ರುತಿಃ (ಸ್ತ್ರೀ) ವೇದ ಆಮ್ನಾಯ *g* ಸ್ತ್ರಯೀಧರ್ಮ (ಸ್ತು) ತದ್ವಿಧಿಃ। *h*

(ಸ್ತ್ರಿಯಾ) ಮೃಕ್ಸಾಮಯಜುಷೀ *i* (ಇತಿ ವೇದಾ ಸ್ತ್ರಯ) ಸ್ತ್ರಯೀ॥ *j* 181

(ಶಿಕ್ಷೇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತೇ)ರಂಗ *k* ಮೋಂಕಾರಪ್ರಣವೌ (ಸಮೌ)। *l*

[ಶಿಕ್ಷಾ ವ್ಯಾಕರಣಂ ಛಂದೋ ನಿರುಕ್ತಂ ಜ್ಯೋತಿಷಂ (ತಥಾ)॥ 182

ಕಲ್ಪಶ್ಚೇತಿ (ಷಡಂಗಾನಿ ವೇದಸ್ಯಾಹು ರ್ಮನೀಷಿಣಃ)]।*m*

ಇತಿಹಾಸಃ ಪುರಾವೃತ್ತ *n* ಮುದಾತ್ತಾದ್ಯಾ (ಸ್ತ್ರಯ) ಸ್ಸ್ವರಾಃ॥ *o* 183

ಆನ್ವೀಕ್ಷಕೀ ದಂಡನೀತಿ (ಸ್ತರ್ಕವಿದ್ಯಾರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರಯೋಃ)। *p*

---

a ಗೋರೋಜನದಂತೆ ಕೆಂಪು ಬೆರತ ಬಣ್ಣ ೬. *b* ಚಿತ್ರ ಬಣ್ಣ ೫. *c* ಮಾತು ೧೩. *d* ಅಪಶಬ್ದ ೨. *e* ಶಾಸ್ತ್ರೀಯವಾದ ಶಬ್ದ ೧. *f* ವಾಕ್ಯ ೧. *g* ವೇದ ೩. *h* ಆ ವೇದದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಯಜ್ಞಾದಿ ವಿಧಿಗಳು ೧. *i* ಋಗ್ವೇದ ೧, ಸಾಮವೇದ ೧, ಯಜುರ್ವೇದ ೧. *j* ಈ ವೇದತ್ರಯಕ್ಕೆ ಹೆಸರು ೧. *k* ವೇದಾಂಗಗಳು ೧. *l* ಪ್ರಣವ ೨. *m* ಆರು ವೇದಾಂಗಗಳ ಹೆಸರುಗಳು. *n* ಭಾರತ ಮುಂತಾದ ಪುರಾತನ ಕಥೆಗಳು ೨. *o* ಉದಾತ್ತಾದಿ ಸ್ವರಗಳು ೧. *p* ಕ್ರಮವಾಗಿ ನ್ಯಾಯಶಾಸ್ತ್ರ, ಅರ್ಥ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ೨.

ಆಖ್ಯಾಯಿಕೋ ಪಲಬ್ಧಾರ್ಥಾ *a* ಪುರಾಣಂ ಪಂಚಲಕ್ಷಣಂ ‖*b* 184
ಸರ್ಗ(ಶ್ಚ) ಪ್ರತಿಸರ್ಗ(ಶ್ಚ) ವಂಶೋ ಮನ್ವಂತರಾಣಿ (ಚ) ।
ವಂಶಾನುಚರಿತಂ (ಚೇತಿ ಲಕ್ಷಣಾನಾಂ ತು ಪಂಚಕಂ) ‖*c* 185
ಪ್ರಬಂಧಃ ಕಲ್ಪನಾಕಥಾ *d* ಪ್ರವಹ್ಲಿಕಾ ಪ್ರಹೇಳಿಕಾ ।*e*
ಸ್ಮೃತಿ (ಸ್ತು) ಧರ್ಮಸಂಹಿತಾ *f* ಸಮಾಹೃತಿ (ಸ್ತು) ಸಂಗ್ರಹಃ ‖*g* 186
ಸಮಸ್ಯಾ (ತು) ಸಮಾಸಾರ್ಥಾ *h* ಕಿಂವದಂತೀ ಜನಶ್ರುತಿಃ ।*i*
ವಾರ್ತಾ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ವೃತ್ತಾಂತ ಉದಂತ (ಸ್ಸ್ಯಾ) *j* (ದಥಾ) ಹ್ವಯಃ‖ 187
ಆಖ್ಯಾಹ್ವೇ ಅಭಿಧಾನಂ (ಚ) ನಾಮಧೇಯಂ (ಚ) ನಾಮ (ಚ) ।*k*
ಹೂತಿ ರಾಕಾರಣಾ ಹ್ವಾನೇ *l* ಸಂಹೂತಿ (ರ್ಬಹುಭಿಃ ಕೃತಾ) ‖*m* 188
ವಿವಾದೋ ವ್ಯವಹಾರ (ಸ್ಸ್ಯಾ) *n* ದುಪನ್ಯಾಸ (ಸ್ತು) ವಾಙ್ಮುಖಂ ।*o*
ಉಪೋದ್ಘಾತ ಉದಾಹಾರಃ *p* ಶಪನಂ ಶಪಥಃ (ಪುಮಾನ್) ‖*q* 189
ಪ್ರಶ್ನೋಽನುಯೋಗಃ ಪೃಚ್ಛಾ (ಚ) *r* ಪ್ರತಿವಾಕ್ಯೋತ್ತರೇ (ಸಮೇ) ।*s*
ಮಿಥ್ಯಾಽಭಿಯೋಗೋಽಭ್ಯಾಖ್ಯಾನ *t* (ಮಥ) ಮಿಥ್ಯಾಭಿಶಂಸನಂ ‖ 190
ಅಭಿಶಾಪಃ *u* ಪ್ರಣಾದ (ಸ್ತು) ಶಬ್ದ (ಸ್ಸ್ಯಾ) (ದನುರಾಗಜಃ) ।*v*
ಯಶಃ ಕೀರ್ತಿ ಸ್ಸಮಜ್ಞಾ (ಚ) *w* ಸ್ತವಃ ಸ್ತೋತ್ರಂ ಸ್ತುತಿರ್ನುತಿಃ ‖*x* 191
ಆಮ್ರೇಡಿತಂ (ದ್ವಿಸ್ತ್ರಿರುಕ್ತ) *y* ಮುಚ್ಚೈರ್ಘುಷ್ಟಂ (ತು) ಘೋಷಣಾ ।*z*

---

a ಸತ್ಯವಾದ ಚರಿತ್ರೆಯುಳ್ಳ ಗ್ರಂಥ ೨. *b* ಸ್ಕಾಂದಾದಿ ಪುರಾಣಗಳು ೨. *c* ಪುರಾಣದ ೫ ಲಕ್ಷಣಗಳು. *d* ಕಲ್ಪಿತ ಕಥೆ ೨. *e* ಗೂಡಾರ್ಥವುಳ್ಳ ಗ್ರಂಥ ೨. *f* ಮಾನವಾದಿ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ೨. *g* ಸಂಗ್ರಹ ೨. *h* ಕವಿಶಕ್ತಿ ಪರಿಜ್ಞಾನಾರ್ಥವಾಗಿ ಪೂರೈಸುವುದಕ್ಕೆ ಕೊಡುವ ಪದ್ಯದ ಕೆಲವು ಭಾಗ ೨. *i* ಲೋಕಪ್ರವಾದ ೨. *j* ಸಮಾಚಾರ ೪. *k* ಹೆಸರು ೬. *l* ಕರೆಯುವುದು ೩. *m* ಬಹುಮಂದಿ ಸೇರಿ ಕರೆಯುವುದು ೧. *n* ವಿವಾದ ೨. *o* ಉಪನ್ಯಾಸ ೨. *p* ನಿದರ್ಶನವನ್ನು ತೋರಿಸುವುದು ೨. *q* ಆಣೆ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದು ೨. *r* ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡುವುದು ೩. *s* ಉತ್ತರ ಕೊಡುವುದು ೨. *t* ಇಲ್ಲದ್ದನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿ ಆಕ್ಷೇಪಿಸುವುದು ೨. *u* ಸುಳ್ಳು ಚಾಡಿ ಹೇಳುವುದು ೨. *v* ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ನುಡಿಯುವುದು ೧. *w* ಕೀರ್ತಿ ೩. *x* ಸ್ತೋತ್ರ ೪. *y* ಹೇಳಿದ ಮಾತನ್ನೇ ಎರಡು ಮೂರುಸಾರಿ ನುಡಿಯುವುದು ೧. *z* ಘಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಕೂಗುವುದು ೨.

ಕಾಕುಃ (ಸ್ತ್ರಿಯಾಂ ವಿಕಾರೋ ಯಶ್ಶೋಕ ಭೀತ್ಯಾದಿಭಿರ್ಧ್ವನೇಃ) ॥*a* 192
ಅವರ್ಣಾಕ್ಷೇಪ ನಿರ್ವಾದ ಪರಿವಾದಾಽಪವಾದ (ವತ್) ।
ಉಪಕ್ರೋಶೋ ಜುಗುಪ್ಸಾ (ಚ) ಕುತ್ಸಾ ನಿಂದಾ (ಚ) ಗರ್ಹಣೇ ॥*b* 193
ಪಾರುಷ್ಯ ಮತಿವಾದ (ಸ್ಸ್ಯಾ) *c* ದ್ಭರ್ತ್ಸನಂ (ತ್ವಪಕಾರ ಗೀಃ) ।*d*
(ಯಸ್ಸನಿಂದ) ಉಪಾಲಂಭ (ಸ್ತತ್ರಸ್ಯಾ) ತ್ಪರಿಭಾಷಣಂ ॥*e* 194
(ತತ್ರ) ತ್ವಾಕ್ಷಾರಣಾ (ಯಃ ಸ್ಯಾ ದಾಕ್ರೋಶೋ ಮೈಥುನಂಪ್ರತಿ) ।*f*
(ಸ್ಯಾ) ದಾಭಾಷಣ ಮಾಲಾಪಃ *g* ಪ್ರಲಾಪೋ (ಽನರ್ಥಕಂ ವಚಃ) ॥*h* 195
ಅನುಲಾಪೋ (ಮುಹುರ್ಭಾಷಾ) *i* ವಿಲಾಪಃ ಪರಿದೇವನಂ ।*j*
ವಿಪ್ರಲಾಪೋ (ವಿರೋಧೋಕ್ತಿ) *k* ಸ್ಸಂಲಾಪೋ (ಭಾಷಣಂ ಮಿಥಃ) ॥*l* 196
ಸುಪ್ರಲಾಪ ಸ್ಸುವಚನ *m* ಮಪಲಾಪ (ಸ್ತು) ನಿಹ್ನವಃ ।*n*
ಸಂದೇಶವಾ ಗ್ವಾಚಿಕಂ (ಸ್ಯಾ) *o* ದ್ವಾಗ್ಭೇದಾಸ್ತು ತ್ರಿಷೂತ್ತರೇ ॥ 197
ಉಷತೀ (ವಾಗಕಲ್ಯಾಣೀ ಸ್ಯಾ) *p* ತ್ಕಲ್ಯಾ (ತು) ಶುಭಾತ್ಮಿಕಾ ।*q*
ಅತ್ಯರ್ಥಮಧುರಂ ಸಾಂತ್ವಂ *r* ಸಂಗತಂ ಹೃದಯಂಗಮಂ ॥*s* 198
ನಿಷ್ಠುರಂ ಪರುಷಂ *t* ಗ್ರಾಮ್ಯಮಶ್ಲೀಲಂ *u* ಸೂನೃತಂ (ಪ್ರಿಯೇ ।
ಸತ್ಯೇಽ) *v* ಥ ಸಂಕುಲಕ್ಲಿಷ್ಟೇ ಪರಸ್ಪರ ಪರಾಹತೇ ॥*w* 199
(ಲುಪ್ತವರ್ಣಪದಂ) ಗ್ರಸ್ತಂ *x* ನಿರಸ್ತಂ (ತ್ವರಿತೋದಿತಂ) ।*y*

---

a ಧ್ವನಿವಿಕಾರ ೧. *b* ನಿಂದೆ ೧೦. *c* ನಿಷ್ಠುರ ೨. *d* ಬೆದರಿಕೆ ೧. *e* ನಿಂದೆಯೊಡಗೂಡಿದ ದುರ್ವಾದ ೧. *f* ಮೈಥುನವನ್ನು ಕುರಿತು ಹಂಬಲಿಸಿ ಮೊರೆ ಇಡುವುದು ೧. *g* ಹಿತವಾದ ಮಾತು ೨. *h* ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲದ ಮಾತು ೧. *i* ಬಾರಿಬಾರಿಗೂ ನುಡಿಯುವುದು ೧. *j* ಅಳುವುದು ೨. *k* ವಿರೋಧವಾಗಿ ನುಡಿಯುವುದು ೧. *l* ಅನ್ಯೋನ್ಯ ಮಾತಾಡುವುದು ೧. *m* ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಮಾತು ೨. *n* ಮೋಸಗೊಳಿಸುವ ಮಾತು ೨. *o* ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸುವ ಮಾತು ೨. *p* ಅಶುಭವಾಕ್ಯ ೧. *q* ಶುಭವಾಕ್ಯ ೨. *r* ಬಹುಪ್ರೀತಿವಾಕ್ಯ ೧. *s* ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಒಪ್ಪಿದ ಮಾತು ೨. *t* ಕಠಿಣವಾದ ಮಾತು ೨. *u* ಗ್ರಾಮ್ಯಜನರ ಮಾತು ೨. *v* ಪ್ರಿಯವಾಗಿಯೂ ಸತ್ಯವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ವಾಕ್ಯ ೧. *w* ಅನ್ವಯ ಕಷ್ಟವಾಕ್ಯ ೨. *x* ತ್ವರೆಯಿಂದ ವರ್ಣಲೋಪವುಳ್ಳ ವಾಕ್ಯ ೧. *y* ತ್ವರೆಯಿಂದ ಹೇಳಿದವಾಕ್ಯ ೧.

ಅಂಬೂಕೃತಂ (ಸನಿಷ್ಠೀವ) *a* ಮಬದ್ಧಂ (ಸ್ಯಾದನರ್ಥಕಂ) ॥*b* 200
ಅನಕ್ಷರ ಮವಾಚ್ಯಂ (ಸ್ಯಾ) *c* ದಾಹತಂ (ತು) ಮೃಷಾರ್ಥಕಂ ।*d*
(ಅಥ) ಮ್ಲಿಷ್ಟಮವಿಸ್ಪಷ್ಟಂ *e* ವಿತಥಂ (ತ್ವನೃತಂ ವಚಃ) ॥*f* 201
ಸೋಲ್ಲುಂಠನಂ (ತು) ಸೋತ್ಪ್ರಾಸಂ *g* ಮಣಿತಂ ರತಿಕೂಜಿತಂ । *h*
ಸತ್ಯಂ ತಥ್ಯಮೃತಂ ಸಮ್ಯ (ಗಮೂನಿ ತ್ರಿಷು ತದ್ವತಿ) ॥*i* 202

॥ ಇತಿ ವಾಗ್ವರ್ಗಃ ॥

VII. ಶಬ್ದಾದಿವರ್ಗ.

ಶಬ್ದೇ ನಿನಾದ ನಿನದ ಧ್ವನಿ ಧ್ವಾನ ರವ ಸ್ವನಾಃ ।
ಸ್ವಾನ ನಿರ್ಘೋಷ ನಿರ್ಹ್ರಾದ ನಾದ ನಿಸ್ವಾನ ನಿಸ್ವನಾಃ ॥ 203
ಆರವಾರಾವಸಂರಾವವಿರಾವಾ *j* (ಅಥ) ಮರ್ಮರಃ ।
(ಸ್ವನಿತೇ ವಸ್ತ್ರಪರ್ಣಾನಾಂ) *k* (ಭೂಷಣಾನಾಂ ತು) ಶಿಂಜಿತಂ ॥*l* 204
ನಿಕ್ವಾಣೋ ನಿಕ್ವಣಃ ಕ್ವಾಣಃ ಕ್ವಣಃ ಕ್ವಣನ (ಮಿತ್ಯಪಿ) ।*m*
(ವೀಣಾಯಾಃ ಕ್ವಣಿತೇ ಪ್ರಾದೇಃ) ಪ್ರಕ್ವಾಣ ಪ್ರಕ್ವಣಾದಯಃ ॥*n* 205
ಕೋಲಾಹಲಃ ಕಲಕಲ *o* (ಸ್ತಿರಶ್ಚಾಂ) ವಾಶಿತಂ ರುತಂ । *p*
(ಸ್ತ್ರೀ) ಪ್ರತಿಶ್ರುತ್ಪ್ರತಿಧ್ವಾನೇ *q* ಗೀತಂ ಗಾನ (ಮಿಮೇ ಸಮೇ) ॥*r* 206

॥ ಇತಿ ಶಬ್ದಾದಿವರ್ಗಃ ॥

---

a ಎಂಜಲ ತುಂತುರಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ವಾಕ್ಯ ೧. *b* ಹೊಂದದ ಮಾತು ೨. *c* ಹೇಳಬಾರದ ಮಾತು ೨. *d* ಬಹು ಅಸಂಭಾವಿತವಾದ ಮಾತು ೨. *e* ಅರ್ಥವು ತಿಳಿಯಬಾರದೇ ಇರುವ ಮಾತು ೨. *f* ಸುಳ್ಳು ಮಾತು ೧. *g* ಮುಗುಳುನಗೆಯೊಡಗೂಡಿದ ಮಾತು ೨. *h* ರತಿಧ್ವನಿ ೨. *i* ಸತ್ಯವಾಕ್ಯ ೪. *j* ಧ್ವನಿ, ಸದ್ದು ೧೭. *k* ಬಟ್ಟೆಗಳ ಮತ್ತು ಎಲೆಗಳ ಧ್ವನಿ ೧. *l* ಆಭಣರಗಳ ಧ್ವನಿ ೧. *m* ವೀಣಾದಿ ಸಕಲ ವಾದ್ಯ ಧ್ವನಿಗಳು ೫. *n* ವೀಣಾ ಧ್ವನಿ ೨. *o* ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವ ಗಲಭೆ ೨. *p* ಮೃಗಪಕ್ಷ್ಯಾದಿಗಳ ಶಬ್ದ ೨. *q* ಪ್ರತಿ ಧ್ವನಿ ೨. *r* ಹಾಡುಗಾರಿಕೆ ೨.

VIII ನಾಟ್ಯವರ್ಗ.

ನಿಷಾದರ್ಷಭ ಗಾಂಧಾರ ಷಡ್ಜ ಮಧ್ಯಮ ಧೈವತಾಃ ।
ಪಂಚಮ (ಶ್ಚೇತ್ಯಮೀ ಸಪ್ತ ತಂತ್ರೀಕಂಠೋತ್ಥಿತಾಸ್ಸ್ವರಾಃ ॥)*a* 207
ಷಡ್ಜಂ (ಮಯೂರೋ ವದತಿ) (ಗಾವ) ಸ್ತ್ವೃಷಭ (ಭಾಷಿಣಃ) ।
(ಅಜಾವಿಕಂ ತು) ಗಾಂಧಾರಂ (ಕ್ರೌಂಚಃ ಕ್ವಣತಿ) ಮಧ್ಯಮಮ್ ॥ 208
(ಪುಷ್ಪಸಾಧಾರಣೇ ಕಾಲೇ ಪಿಕಃ ಕೂಜತಿ) ಪಂಚಮಮ್ ।
ಧೈವತಂ (ಹೇಷತೇ ವಾಜೀ) ನಿಷಾದಂ (ಬೃಂಹತೇ ಗಜಃ)॥ 209
(ಮಯೂರಾದಯ ಏತೇ ಹಿ ಮತ್ತಾ ಗಾಯಂತಿ) ಪಂಚಮಮ್ ।*b*
ಕಾಕಲೀ (ತು) ಕಲೇ ಸೂಕ್ಷ್ಮೇ *c* (ಧ್ವನೌ ತು ಮಧುರಾಸ್ಫುಟೇ) ॥ 210
ಕಲೋ *d* ಮಂದ್ರಸ್ತು (ಗಂಭೀರೇ) *e* ತಾರೋಽ(ತ್ಯುಚ್ಚೈ) ಸ್ತ್ರಯಸ್ತ್ರಿಷು ।*f*
ಸಮನ್ವಿತ ಲಯ ಸ್ತ್ವೇಕ ತಾಲೋ *g* ವೀಣಾ (ತು) ವಲ್ಲಕೀ ॥ 211
ವಿಪಂಚೀ *h* (ಸಾ ತು ತಂತ್ರೀಭಿ ಸ್ಸಪ್ತಭಿಃ) ಪರಿವಾದಿನೀ ।*i*
ತತಂ (ವೀಣಾದಿಕಂ ವಾದ್ಯ) *j* ಮಾನದ್ಧಂ (ಮುರಜಾದಿಕಂ) ॥*k* 212
(ವಂಶಾದಿಕಂ ತು) ಸುಷಿರಂ *l* (ಕಾಂಸ್ಯಂ ತಾಲಾದಿಕಂ) ಘನಂ ।*m*
(ಚತುರ್ವಿಧಮಿದಂ ವಾದ್ಯಂ) ವಾದಿತ್ರಾತೋದ್ಯ ನಾಮಕಂ ॥*n* 213
ಮೃದಂಗಾ ಮುರಜಾ(ಭೇದಾ) *o* ಸ್ತ್ವಂಕ್ಯಾಲಿಂಗ್ಯೋರ್ಧ್ವಕಾಸ್ತ್ರಯಃ ।*p*
(ಸ್ಯಾ) ದ್ಯಶಃಪಟಹೊ ಢಕ್ಕಾ *q* ಭೇರೀ(ಸ್ತ್ರೀ)ದುಂದುಭಿಃ(ಪುಮಾನ್) ॥*r* 214
ಆನಕಃ ಪಟಹೋಽ(ಸ್ತ್ರೀಸ್ಯಾ) *s* ತ್ಕೋಣೋ (ವೀಣಾದಿ ವಾದನಂ) ।*t*

---

a ತಂತಿಯಿಂದಲೂ, ಕೊರಳಿನಿಂದಲೂ, ಹುಟ್ಟಿದ ಸಂಗೀತ ಸ್ವರಗಳು ೭. *b* ಅವುಗಳನ್ನು ನುಡಿಯುವ ಪ್ರಾಣಿಗಳು. *c* ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಅವ್ಯಕ್ತ ಮಧುರ ಧ್ವನಿ ೧, *d* ಕಿವಿಗೆ ಇಂಪಾಗಿರುವ ಧ್ವನಿ ೧. *e* ಗಂಭೀರವಾದ ಧ್ವನಿ ೧. *f* ಅತ್ಯಧಿಕವಾದ ಧ್ವನಿ ೧ *g* ಲಯದಿಂದ ಕೂಡಿರುವ ಗಾನ ೧. *h* ವೀಣೆ ೩. *i* ಏಳು ತಂತಿಗಳ ವೀಣೆ ೧ *j* ವೀಣೆ ಮುಂತಾದ ತಂತ್ರೀ ವಾದ್ಯಗಳು ೧. *k* ಮದ್ದಳೆ ಮುಂತಾದ ಚರ್ಮ ವಾದ್ಯಗಳು ೧. *l* ಪಿಳ್ಳಗೋವಿ ಮುಂತಾದ ಮುಖವಾದ್ಯಗಳು ೧. *m* ತಾಳ ಮುಂತಾದ ಕಂಚಿನ ವಾದ್ಯ ೧. *n* ಈ ನಾಲ್ಕು ವಿಧ ವಾದ್ಯಗಳು ೩. *o* ಮದ್ದಳೆ ೨. *p* ಮದ್ದಳೆಯ ಭೇದಗಳು ೩. *q* ಢವಣೆ ೨. *r* ಭೇರಿ ೨. *s* ತಮ್ಮಟೆ ೨. *t* ವೀಣೆ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಬಾರಿಸುವ ಸಾಧನ ೧.

(ವೀಣಾದಂಡಃ) ಪ್ರವಾಳ (ಸ್ಸ್ಯಾ) *a* ತ್ಕಕುಭ (ಸ್ತು) ಪ್ರಸೇವಕಃ॥*b* 215
ಕೋಲಂಬಕ (ಸ್ತು ಕಾಯೋಽಸ್ಯಾ) *c* ಉಪನಾಹೋ ನಿಬಂಧನಂ। *d*
(ವಾದ್ಯಪ್ರಭೇದಾ) ಡಮರು ಮಡ್ಡು ಡಿಂಡಿಮ ಝುರ್ಝರಾಃ॥ 216
ಮರ್ದಳಃ ಪಣವೋಽ(ನ್ಯೇಚ) *e* ನರ್ತಕೀ ಲಾಸಕೀ (ಸಮೇ)।*f*
ವಿಲಂಬಿತಂ ದ್ರುತಂ ಮಧ್ಯಂ ತತ್ವಮೋಘೋ ಘನಂ (ಕ್ರಮಾತ್) ॥*g* 217
ತಾಲಃ (ಕಾಲಕ್ರಿಯಾಮಾನಂ) *h* ಲಯ (ಸ್ಸಾಮ್ಯ) *i* ಮಥಾಸ್ತ್ರಿಯಾಂ।
ತಾಂಡವಂ ನಟನಂ ನಾಟ್ಯಂ ಲಾಸ್ಯಂ ನೃತ್ಯಂ (ಚ) ನರ್ತನಂ॥ *j* 218
ತೌರ್ಯತ್ರಿಕಂ (ನೃತ್ತಗೀತ ವಾದ್ಯಂ) ನಾಟ್ಯ (ಮಿದಂ ತ್ರಯಂ)।*k*
ಭ್ರಕುಂಸ (ಶ್ಚ) ಭ್ರುಕುಂಸ (ಶ್ಚ) ಭ್ರೂಕುಂಸ (ಶ್ಚೇತಿ) ನರ್ತಕಃ॥ 219
ಸ್ತ್ರೀವೇಷಧಾರೀ ಪುರುಷೋ *l* (ನಾಟ್ಯೋಕ್ತ್ಯಾ)(ಗಣಿಕಾಽ)ಜ್ಜುಕಾ। *m*
(ಭಗಿನೀಪತಿ) ರಾವುತ್ತೋ *n* ಭಾವೋ (ವಿದ್ವಾ) *o* (ನಥಾವುಕಃ)॥ 220
ಜನಕೋ *p* (ಯುವರಾಜಸ್ತು) ಕುಮಾರೋ ಭರ್ತೃದಾರಕಃ। *q*
(ರಾಜಾ) ಭಟ್ಟಾರಕೋ ದೇವ *r* (ಸ್ತತ್ಸುತಾ) ಭರ್ತೃದಾರಿಕಾ॥*s* 221
ದೇವೀ (ಕೃತಾಭಿಷೇಕಾಯಾ) *t* (ಮಿತರಾಸು ತು) ಭಟ್ಟಿನೀ।*u*
ಅಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ (ಮವಧ್ಯೋಕ್ತ್ಯಾ) *v* (ರಾಜ್ಞಶ್ಯಾಲಸ್ತು) ರಾಷ್ಟ್ರಿಯಃ॥*w* 222
ಅಂಬಾ (ಮಾತಾಽ) *x* (ಥಬಾಲಾಸ್ಯಾ)ದ್ವಾಸೂ *y* ರಾರ್ಯ (ಸ್ತು)ಮಾರಿಷಃ।*z*

---

a ವೀಣೆಯ ದಂಡಿಗೆ ೧. *b* ವೀಣೆಯ ಹೆರಳು ೨. *c* ವೀಣೆಯ ತಂತಿ, ಹೆರಳು ಮೊದಲಾದ ಶರೀರ ೧. *d* ವೀಣೆಯ ತಂತಿ ಕಟ್ಟುವ ಬಾಯಿಗೂ ಬಿರಡೆಗಳಿಗೂ ಹೆಸರು ೨. *e* ಕ್ರಮವಾಗಿ ಬುಡುಬುಡಿಕೆ, ಢಿಕ್ಕಿ, ಢಿಮಕಿ, ಝೂಯಿ, ಮದ್ದಳೆ, ಗೋಮುಖ, ಮುಂತಾದವು ೬. *f* ಕುಣಿಯುವವಳು ೨. *g* ಗಾನದ ಆದ್ಯಂತ ಮಧ್ಯಾದಿ ಕಾಲಗಳು ೩. *h* ನಾಟ್ಯಾದಿಗಳ ಕಾಲಪರಿಮಿತಿ ೧. *i* ತಾಳದ ಸಮತ್ವ ೧. *j* ಭರತ ಶಾಸ್ತ್ರ ಪ್ರಕಾರ ಕುಣಿಯುವುದು ೬. *k* ಕುಣಿಯುವುದು, ಹಾಡುವುದು, ಬಾರಿಸುವುದು, ಈ ಮೂರೂ ಕೂಡಿದ ನಾಟ್ಯ ೨. *l* ಹೆಣ್ಣುವೇಷವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಕುಣಿಯುವ ಗಂಡು ೩. *m* ನಾಟ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೂಳೆ ೧. *n* ಸಹೋದರಿಯ ಗಂಡನು ೧. *o* ವಿದ್ವಾಂಸನು ೧. *p* ತಂದೆ ೧. *q* ಯುವರಾಜ ೨. *r* ಅರಸನು ೨. *s* ಅರಸಿನ ಮಗಳು ೧. *t* ಪಟ್ಟಾಭಿಷಿಕ್ತಳಾದ ರಾಣಿ ೧. *u* ಮಿಕ್ಕ ರಾಣಿ ೧. *v* ಕೊಲ್ಲಕೂಡದೆಂಬ ಮಾತು ೧. *w* ಅರಸಿನ ಭಾವಮೈದನು ೧. *x* ತಾಯಿ ೧. *y* ಚಿಕ್ಕ ಹುಡುಗಿ ೧. *z* ಪೂಜ್ಯನು ೧.

ಅತ್ತಿಕಾ (ಭಗಿನೀ ಜ್ಯೇಷ್ಠಾ) *a* ನಿಷ್ಠಾನಿರ್ವಹಣೇ (ಸಮೇ)॥ *b* 223
ಹಂಡೇ ಹಂಜೇ ಹಲಾಽ (ಹ್ವಾನೇ ನೀಚಾಂ ಚೇಟೀಂ ಸಖೀಂ ಪ್ರತಿ)।*c*
ಅಂಗಹಾರೋಂಗವಿಕ್ಷೇಪೋ *d* ವ್ಯಂಜಕಾಭಿನಯೌ (ಸಮೌ)*e*॥ 224
(ನಿರ್ವೃತ್ತೇತ್ವಂಗಸತ್ವಾಭ್ಯಾಂ ದ್ವೇ) (ತ್ರಿಷ್ವಾಂ)ಗಿಕ ಸಾತ್ವಿಕೇ।*f*
ಶೃಂಗಾರ ವೀರ ಕರುಣಾಽದ್ಭುತ ಹಾಸ್ಯ ಭಯಾನಕಾಃ॥ 225
ಭೀಭತ್ಸ ರೌದ್ರೌ (ಚ) ರಸಾಃ *g* ಶೃಂಗಾರ ಶ್ಶುಚಿ ರುಜ್ಜ್ವಲಃ।*h*
ಉತ್ಸಾಹವರ್ಧನೋ ವೀರಃ *i* ಕಾರುಣ್ಯಂ ಕರುಣಾ ಘೃಣಾ॥ 226
ಕೃಪಾ ದಯಾಽನುಕಂಪಾ (ಸ್ಯಾ) ದನುಕ್ರೋಶೋ *j* (ಪ್ಯಥೋ)ಹಸಃ।
ಹಾಸೋ ಹಾಸ್ಯಂ (ಚ) *k* ಭೀಭತ್ಸಂ ವಿಕೃತಂ (ತ್ರಿಷ್ವಿದಂ ದ್ವಯಂ) *l*॥ 227
ವಿಸ್ಮಯೋಽದ್ಭುತ ಮಾಶ್ಚರ್ಯಂ ಚಿತ್ರ *m* (ಮಪ್ಯಥ) ಭೈರವಂ।
ದಾರುಣಂ ಭೀಷಣಂ ಭೀಷ್ಮಂ ಘೋರಂ ಭೀಮಂ ಭಯಾನಕಂ॥ 228
ಭಯಂಕರಂ ಪ್ರತಿಭಯಂ *n* ರೌದ್ರಂ ತೂಗ್ರ (ಮಮೀ ತ್ರಿಷು।
ಚತುರ್ದಶ) *o* ದರ ತ್ರಾಸೌ ಭೀತಿರ್ಭೀಃ ಸ್ಸಾಧ್ವಸಂ ಭಯಂ॥*p* 229
(ವಿಕಾರೋ ಮಾನಸೋ) ಭಾವೋಽ *q* ನುಭಾವೋ(ಭಾವಬೋಧಕಃ)।*r*
ಗರ್ವೋಽಭಿಮಾನೋಽಹಂಕಾರೋ *s* ಮಾನ (ಶ್ಚಿತ್ತಸಮುನ್ನತಿಃ)॥*t* 230
ಅನಾದರಃ ಪರಿಭವಃ ಪರೀಭಾವ ಸ್ತಿರಸ್ಕ್ರಿಯಾ।
ರೀಢಾಽವಮಾನನಾಽವಜ್ಞಾಽವಹೇಳನ ಮಸೂರ್ಕ್ಷಣಂ॥ *u* 231
ಮಂದಾಕ್ಷಂ ಹ್ರೀಸ್ತ್ರಪಾ ವ್ರೀಡಾ ಲಜ್ಜಾ (ಸಾ) *v* ಪತ್ರಪಾ (ನ್ಯತಃ)।*w*

---

a ಅಕ್ಕನು ೧. *b* ನಾಟಕ ಕಥೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸುವುದು ೨. *c* ನೀಚಳನ್ನೂ, ದಾಸಿಯನ್ನೂ, ಸಖಿಯನ್ನೂ, ಕರೆಯುವ ಹೆಸರು ೩. *d* ಕುಣಿಯುವಾಗ ಮೈಕುಲಕಿಸುವುದು ೨. *e* ಹಸ್ತವಿನ್ಯಾಸಾದಿಗಳಿಂದ ಭಾವವನ್ನು ತಿಳಿಯಿಸುವುದು ೨. *f* ಮನೋವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಸ್ವೇದ ರೋಮಾಂಚಾದಿಗಳು ೨. *g* ಶೃಂಗಾರಾದಿ ರಸಗಳು ೮. *h* ಶೃಂಗಾರರಸ ೩. *i* ವೀರರಸ ೨. *j* ಕರುಣರಸ ೭. *k* ಹಾಸ್ಯರಸ ೩. *l* ಭೀಭತ್ಸರಸ ೨. *m* ಅದ್ಭುತರಸ ೪. *n* ಭಯಾನಕರಸ ೯. *o* ರೌದ್ರರಸ ೨. *p* ಭಯ ೬. *q* ಮನೋವಿಕಾರ ೧. *r* ಭಾವವನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಮುಖವಿಕಾಸಾದಿಗಳು ೧. *s* ಅಹಂಕಾರ ೩. *t* ಮಾನ ೧. *u* ತಿರಸ್ಕಾರ ೯. *v* ನಾಚಿಕೆ ೫. *w* ಹೆರರ ದೆಸೆಯಿಂದುಂಟಾದ ನಾಚಿಕೆ ೧.

ಕ್ಷಾಂತಿ ಸ್ತಿತಿಕ್ಷಾ *a* ಭಿಧ್ಯಾ ತು (ಪರಸ್ವ ವಿಷಯೇ ಸ್ಪೃಹಾ)॥*b* 232

ಅಕ್ಷಾಂತಿ ರೀರ್ಷ್ಯಾ *c* ಸೂಯಾ (ತು ದೋಷಾರೋಪೋ ಗುಣೇಷ್ವಪಿ)।*d*

ವೈರಂ ವಿರೋಧೋ ವಿದ್ವೇಷೋ *e* ಮನ್ಯು ಶೋಕೌ (ತು) ಶುಕ್(ಸ್ತ್ರಿಯಾಂ)॥*f*

ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪೋಽನುತಾಪ (ಶ್ಚ) ವಿಪ್ರತೀಸಾರ (ಇತ್ಯಪಿ)।*g*

ಕೋಪ ಕ್ರೋಧಾಽಮರ್ಷ ರೋಷ ಪ್ರತಿಘಾ ರುಟ್ಕ್ರುಧೌ (ಸ್ತ್ರಿಯಾಂ)॥*h* 234

(ಶುಚೌ ತು ಚರಿತೇ) ಶೀಲ *i* ಮುನ್ಮಾದ (ಶ್ಚಿತ್ತವಿಭ್ರಮಃ)।*j*

ಪ್ರೇಮಾ (ನಾ) ಪ್ರಿಯತಾ ಹಾರ್ದಂ ಪ್ರೇಮ ಸ್ನೇಹೋಽ *k* (ಥ) ದೋಹದಂ॥

ಇಚ್ಛಾ ಕಾಂಕ್ಷಾ ಸ್ಪೃಹೇಹಾತೃಡ್ವಾಂಛಾ ಲಿಪ್ಸಾ ಮನೋರಥಃ।

ಕಾಮೋಽಭಿಲಾಷ ಸ್ತರ್ಷ (ಶ್ಚ) *l* (ಸಮಹರ್ಾ) ಲಾಲಸಾ (ದ್ವಯೋಃ)॥*m*

ಉಪಾಧಿ (ರ್ನಾ) ಧರ್ಮಚಿಂತಾ *n* (ಪುಂಸ್ಯಾ) ಧಿ (ರ್ಮಾನಸೀ ವ್ಯಥಾ)।*o*

(ಸ್ಯಾ) ಚ್ಚಿಂತಾ ಸ್ಮೃತಿ ರಾಧ್ಯಾನ *p* ಮುತ್ಕಂಠೋತ್ಕಲಿಕೇ (ಸಮೇ)॥*q* 237

ಉತ್ಸಾಹೋ ವ್ಯವಸಾಯ (ಸ್ಸ್ಯಾ) *r* (ತ್ಸ) ವೀರ್ಯ (ಮತಿಶಕ್ತಿಭಾಕ್)।*s*

ಕಪಟೋ (ಸ್ತ್ರೀ) ವ್ಯಾಜದಂಭೋ ಪಧಯ ಶ್ಛದ್ಮ ಕೈತವೇ॥ 238

ಕುಸೃತಿ ರ್ನಿಕೃತಿ ಶ್ಶಾಠ್ಯಂ *t* ಪ್ರಮಾದೋಽನವಧಾನತಾ। *u*

ಕೌತೂಹಲಂ ಕೌತುಕಂ (ಚ) ಕುತುಕಂ (ಚ) ಕುತೂಹಲಂ॥*v* 239

(ಸ್ತ್ರೀಣಾಂ) ವಿಲಾಸ ಬಿಬ್ಬೋಕ ವಿಭ್ರಮಾ ಲಲಿತಂ (ತಥಾ)।

ಹೇಲಾ ಲೀಲೇ (ತ್ಯಮೀ) ಹಾವಾಃ (ಕ್ರಿಯಾಃ ಶೃಂಗಾರ ಭಾವಜಾಃ)॥*w* 240

ದ್ರವ ಕೇಳಿ ಪರೀಹಾಸಾಃ ಕ್ರೀಡಾ ಲೀಲಾ (ಚ) ನರ್ಮ (ಚ)। *x*

---

a ಸೈರಣೆ ೨. *b* ಪರಸ್ವತ್ತಿನ ವಿಷಯವಾದ ದುರಾಶೆ ೧. *c* ಹೊಟ್ಟೆಕಿಚ್ಚು ೨. *d* ಪರರ ಗುಣದಲ್ಲಿಯೂ ದೋಷವನ್ನೆಣಿಸುವ ಬುದ್ಧಿ ೧. *e* ವೈರ ೩. *f* ಶೋಕ ೩. *g* ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ ೩. *h* ಸಿಟ್ಟು ೭. *i* ಒಳ್ಳೇ ನಡತೆ ೧. *j* ಹುಚ್ಚು ೨. *k* ಸ್ನೇಹ ೫. *l* ಕೋರಿಕೆ ೧೨. *m* ಹೆಚ್ಚಾದ ಅಪೇಕ್ಷೆ ೧. *n* ಧರ್ಮಚಿಂತೆ ೨. *o* ಮನೋವ್ಯಥೆ ೧. *p* ನೆನೆಯುವುದು ೩. *q* ಆಸಕ್ತಿ ೨. *r* ಮಹಾಕಾರ್ಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ಮಾಡುವ ಪ್ರಯತ್ನ ೨. *s* ಬಹಳ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಉತ್ಸಾಹ ೧. *t* ಕಪಟ ೯. *u* ಎಚ್ಚರ ತಪ್ಪಿಹೋಗುವುದು ೨. *v* ಕುತೂಹಲ ೪. *w* ಸ್ತ್ರೀಯರ ಶೃಂಗಾರಭಾವದ ಕಾರ್ಯಗಳು ೬. *x* ಸ್ತ್ರೀಪುರುಷರ ಪರಿಹಾಸ ೬.

ವ್ಯಾಜೋಽಪದೇಶೋ ಲಕ್ಷ್ಯಂ (ಚ) *a* ಕ್ರೀಡಾ ಖೇಲಾ (ಚ) ಕೂರ್ದನಂ॥*b* 241
ಘರ್ಮೋ ನಿದಾಘ ಸ್ಸ್ವೇದ (ಸ್ಸ್ಯಾ) *c* ತ್ಪ್ರಳಯೋ ನಷ್ಟಚೇಷ್ಟತಾ।*d*
ಅವಹಿತ್ಥಾಽಽ (ಕಾರಗುಪ್ತಿ) *e* (ಸ್ಸಮೌ) ಸಂವೇಗ ಸಂಭ್ರಮೌ॥*f* 242
(ಸ್ಯಾ) ದಾಚ್ಛುರಿತಕಂ ಹಾಸ ಸ್ಸೋತ್ಪ್ರಾಸ *g* (ಸ್ಸಮನಾ) ಕ್ಸ್ಮಿತಂ।*h*
(ಮಧ್ಯಮಂ ಸ್ಯಾ) ದ್ವಿಹಸಿತಂ *i* ರೋಮಾಂಚೋ ರೋಮಹರ್ಷಣಂ॥*j* 243
ಕ್ರಂದಿತಂ ರುದಿತಂ ಕ್ರುಷ್ಟಂ *k* ಜೃಂಭ (ಸ್ತು ತ್ರಿಷು) ಜೃಂಭಣಂ।*l*
ವಿಪ್ರಲಂಭೋ ವಿಸಂವಾದೋ *m* ರಿಂಖಣಂ ಸ್ಖಲನಂ (ಸಮೇ)॥*n* 244
(ಸ್ಯಾ) ನ್ನಿದ್ರಾ ಶಯನಂ ಸ್ವಾಪಃ ಸ್ವಪ್ನಸ್ಸಂವೇಶ (ಇತ್ಯಪಿ)। *o*
ತಂದ್ರೀ ಪ್ರಮೀಲಾ *p* ಭ್ರುಕುಟಿಃ ಭ್ರುಕುಟಿ ಭ್ರೂಕುಟಿ (ಸ್ತ್ರಿಯಾಂ)॥*q* 245
ಅದೃಷ್ಟಿ (ಸ್ಸ್ಯಾ ದಸೌಮ್ಯೇಕ್ಷಿಣಿ) *r* ಸಂಸಿದ್ಧಿಪ್ರಕೃತೀ (ಸಮೇ)।
ಸ್ವರೂಪಂ (ಚ) ಸ್ವಭಾವ (ಶ್ಚ) ನಿಸರ್ಗ (ಶ್ಚಾ) *s* (ಥ) ವೇಪಥುಃ॥ 246
ಕಂಪೋ *t* (ಥ) ಕ್ಷಣ ಉದ್ಧರ್ಷೋ ಮಹ ಉದ್ಧವ ಉತ್ಸವಃ।*u*

॥ ಇತಿ ನಾಟ್ಯವರ್ಗಃ॥

IX. ಪಾತಾಳವರ್ಗ.

ಅಧೋಭುವನ ಪಾತಾಳ ಬಲಿಸದ್ಮ ರಸಾತಲಂ॥ 247
ನಾಗಲೋಕೋಽ *v* (ಥ) ಕುಹರಂ ಸುಷಿರಂ ವಿವರಂ ಬಿಲಂ।

---

a ವ್ಯಾಜ, ನೆವ ೩. *b* ಚೆಂಡು ಮೊದಲಾದುದರಿಂದ ಆಟ ೩. *c* ಬೆವರು ೩. *d* ಸುಖಾದಿಗಳಿಂದ ಮೈ ಮರೆಯುವುದು ೧. *e* ಅನುರಾಗಾದಿಗಳಿಂದಾದ ಪುಳಕಾದಿಗಳನ್ನು ಮರೆಮಾಚುವುದು ೧. *f* ಭಯಾದಿಗಳಿಂದ ತಾರತಮ್ಯ ವಿಚಾರವಿಲ್ಲದ ಗಾಬರಿ ೨. *g* ಹೀನಗಳಿದು ಗೇಲಿಗೊಳಿಸುವುದು ೧. *h* ಕಿರುನಗೆ, ಗಂಭೀರವಾದ ಹಾಸ ೧. *i* ಮಧ್ಯಸ್ಥವಾದ ನಗೆ ೧. *j* ಮೈಯಲ್ಲಿ ಕೂದಲೇಳುವುದು ೨. *k* ರೋದನ, ಗೋಳೋ ಯೆಂದಳುವುದು ೩. *l* ಆಕಳಿಕೆ ೨. *m* ವ್ಯತ್ಯಸ್ತವಾಗಿ ನುಡಿಯುವುದು ೨. *n* ಜಾರುವುದು ೨. *o* ನಿದ್ದೆ ೫. *p* ಗಾಢನಿದ್ರೆ ೨. *q* ಕಣ್ಣಿನ ಹುಬ್ಬುಗಳು ಗಂಟಿಕ್ಕುವುದು ೩. *r* ಬಿರುನೋಟ ೧. *s* ಸ್ವಭಾವ ೫. *t* ನಡುಗುವುದು ೨. *u* ಉತ್ಸವ ೫. *v* ಪಾತಾಳಲೋಕ ೫.

ಛಿದ್ರಂ ನಿರ್ವ್ಯಧನಂ ರೋಕಂ ರಂಧ್ರಂ ಶ್ವಭ್ರಂ ವಪಾ ಸುಷಿಃ ॥*a* 248
ಗರ್ತ್ತಾವಟಾ (ಭುವಿ ಶ್ವಭ್ರೇ) *b* (ಸರಂಧ್ರೇ) ಸುಷಿರಂ *c* (ತ್ರಿಷು) ।
ಅಂಧಾಕಾರೋಽ (ಸ್ತ್ರಿಯಾಂ) ಧ್ವಾಂತಂ ತಮಿಸ್ರಂ ತಿಮಿರಂ ತಮಃ ॥*d* 249
(ಧ್ವಾಂತೇ ಗಾಢೇ)ಽಂಧತಮಸಂ *e* (ಕ್ಷೀಣೇಽ) ವ ತಮಸಂ *f* (ತಮಃ।
ವಿಷ್ವ) ಕ್ಸಂತಮಸಂ ।*g*

॥ ಇತಿ ಪಾತಾಳವರ್ಗಃ ॥

X. ಭೋಗಿವರ್ಗ.

ನಾಗಾಃ ಕಾದ್ರವೇಯಾ *h* (ಸ್ತದೀಶ್ವರಃ) ॥ 250
ಶೇಷೋಽನಂತೋ *i* ವಾಸುಕಿ (ಸ್ತು) ಸರ್ಪರಾಜೋಽ *j* (ಥ) ಗೋನಸೇ ।
ತಿಲಿಪ್ಸ (ಸ್ಸ್ಯಾ) (ದಜಗರೇ) *k* ಶಯು ರ್ವಾಹಸ (ಇತ್ಯುಭೌ) ॥*l* 251
ಅಲಗರ್ದೋ ಜಲವ್ಯಾಳ *m* (ಸ್ಸಮೌ) ರಾಜಿಲ ಡುಂಡುಭೌ ।*n*
ಮಾಲುಧಾನೋ ಮಾತುಲಾಹಿ *o* ರ್ನಿರ್ಮುಕ್ತೋ ಮುಕ್ತಕಂಚುಕಃ ॥*p* 252
ಸರ್ಪಃ ಪೃದಾಕುರ್ಭುಜಗೋ ಭುಜಂಗೋಽಹಿ ರ್ಭುಜಂಗಮಃ ।
ಆಶೀವಿಷೋ ವಿಷಧರ ಶ್ಚಕ್ರೀ ವ್ಯಾಳ ಸ್ಸರೀಸೃಪಃ ॥ 253
ಕುಂಡಲೀ ಗೂಢಪಾಚ್ಚಕ್ಷುಶ್ರವಾಃ ಕಾಕೋದರಃ ಫಣೀ।

---

a ತೂತು ೧೧. *b* ನೆಲದಲ್ಲಿನ ಕಣಜ, ಹಗೇವು ೨. *c* ತೂತುಳ್ಳದ್ದು ೧. *d* ಕತ್ತಲೆ ೫. *e* ಕಗ್ಗತ್ತಲೆ ೧. *f* ಕಿರುಗತ್ತಲೆ ೧. *g* ವ್ಯಾಪಿಸಿದ ಕತ್ತಲೆ ೧. *h* ನಾಗ ರೋಕದಲ್ಲಿರುವ ಹಾವುಗಳು ೨. *i* ಅಂಥ ಸರ್ಪಗಳಿಗೆ ಅರಸು ೨. *j* ವಾಸುಕಿಯೆಂಬ ದೊಡ್ಡಹಾವು ೨. *k* ಬೆಟ್ಟಶಿಲೆಯೆಂಬ ದೊಡ್ಡಹಾವು ೨. *l* ಹೆಬ್ಬಾವು, ದಾಸರ ಹಾವು ೨. *m* ನೀರು ಹಾವು ೨. *n* ಎರಡುತಲೆಯ ಉರಿಶಿಂಗಿ ಹಾವು ೨. *o* ಊಸರವಳ್ಳಿಯ ಹಾವು ೨. *p* ಪರೆ ಬಿಟ್ಟ ಹಾವು ೨.

ದರ್ವೀಕರೋ ದೀರ್ಘಪೃಷ್ಠೋ ದಂದಶೂಕೋ ಬಿಲೇಶಯಃ ॥ 254
ಉರಗಃ ಪನ್ನಗೋ ಭೋಗೀ ಜಿಹ್ಮಗಃ ಪವನಾಶನಃ ।
ಲೇಲಿಹಾನೋ ದ್ವಿರಸನೋ ವ್ಯಾಳಃ ಕುಂಭೀನಸೋ ಹರಿಃ ॥*a* 255
(ತ್ರಿಷ್ವಾ)ಹೇಯಂ(ವಿಷಾಸ್ಥ್ಯಾದಿ) *b* (ಸ್ಫಟಾಯಾಂತು)ಫಣಾ(ದ್ವಯೋಃ) ।*c*
(ಸಮೌ) ಕಂಚುಕ ನಿರ್ಮೋಕೌ *d* ಕ್ಷ್ವೇಳ (ಸ್ತು) ಗರಳಂ ವಿಷಂ ॥ 256
(ಪುಂಸಿ ಕ್ಲೀಬೇ ಚ) *e* ಕಾಕೋಲ ಕಾಲಕೂಟ ಹಲಾಹಲಾಃ ।
ಸೌರಾಷ್ಟ್ರಿಕ ಶೌಕ್ಲಿಕೇಯೋ ಬ್ರಹ್ಮಪುತ್ರಃ ಪ್ರದೀಪನಃ ॥ 257
ದಾರದೋ ವತ್ಸನಾಭ (ಶ್ಚ ವಿಷಭೇದಾ ಅಮೀ ನವ) ।*f*
ವಿಷವೈದ್ಯೋ ಜಾಂಗಲಿಕೋ *g* ವ್ಯಾಳಗ್ರಾಹ್ಯಹಿತುಂಡಿಕಃ ॥*h* 258

॥ ಇತಿ ಭೋಗಿವರ್ಗಃ ॥

XI. ನರಕವರ್ಗ.

(ಸ್ಯಾ)ನ್ನಾರಕ (ಸ್ತು) ನರಕೋ ನಿರಯೋ ದುರ್ಗತಿಃ (ಸ್ತ್ರಿಯಾಂ) ।*i*
(ತದ್ಭೇದಾ) ಸ್ತಪನಾವೀಚಿಮಹಾರೌರವರೌರವಾಃ ॥ 259
ಸಂಘಾತಃ ಕಾಲಸೂತ್ರಂ (ಚೇತ್ಯಾದ್ಯಾ) *j* (ಸ್ಸತ್ವಾಸ್ತು) ನಾರಕಾಃ ।
ಪ್ರೇತಾ *k* ವೈತರಣೀ(ಸಿಂಧುಃ) (ಸ್ಯಾ) *l* ದಲಕ್ಷ್ಮೀ(ಸ್ತು)ನಿರೃತಿಃ ॥*m* 260
ವಿಷ್ಟಿರಾಜೂಃ *n* ಕಾರಣಾ (ತು) ಯಾತನಾ ತೀವ್ರವೇದನಾ ।*o*

---

a ಹಾವು ೩೦. *b* ಹಾವಿನ ವಿಷ, ಎಲುಬು, ಮುಂತಾದ್ದು ೧. *c* ಹೆಡೆ ೨ *d* ಹಾವಿನ ಪರೆ ೨. *e* ವಿಷ ೩. *f* ಕ್ರಮವಾಗಿ ವಿಷ ಭೇದಗಳು ೯. *g* ವಿಷವನ್ನು ಇಳಿಸುವ ವೈದ್ಯನು ೨. *h* ಹಾವುಗಳನ್ನು ಹಿಡಿಯುವವನು ೨. *i* ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಪಾಪಿಗಳ ಯಾತನಾಸ್ಥಾನ ೪. *j* ಆ ನರಕದ ಭೇದಗಳು ೭ *k* ನರಕದಲ್ಲಿ ಯಾತನೆ ಪಡುತ್ತಿರುವ ಜೀವಿಗಳು ೨. *l* ನರಕದ ನದಿ ೧. *m* ನಿರ್ಭಾಗ್ಯತನ ೨. *n* ಕೆಲಸಕ್ಕಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿಹಿಡಿಯುವುದು ೨. *o* ಅತಿಶಯವಾದ ಹಿಂಸೆ ೩.

ಪೀಡಾ ಬಾಧಾ ವ್ಯಥಾ ದುಃಖ ಮಾಮನಸ್ಯಂ ಪ್ರಸೂತಿಜಂ ॥ 261

(ಸ್ಯಾ) ತ್ಕಷ್ಟಂ ಕೃಛ್ರ ಮಾಭೀಲಂ ತ್ರಿಷ್ವೇಷಾಂ ಭೇದ್ಯಗಾಮಿಯತ್ । *a*

॥ ಇತಿ ನರಕವರ್ಗಃ ॥

XII. ವಾರಿವರ್ಗ.

ಸಮುದ್ರೋಽಬ್ಧಿರಕೂಪಾರಃ ಪಾರಾವಾರ ಸ್ಸರಿತ್ಪತಿಃ ॥ 262

ಉದನ್ವಾ ನುದಧಿಃ ಸಿಂಧುಃ ಸರಸ್ವಾ‌ನ್ ಸಾಗರೋಽರ್ಣವಃ ।

ರತ್ನಾಕರೋ ಜಲನಿಧಿ ರ್ಯಾದಃಪತಿ ರಪಾಂಪತಿಃ ॥ *b* 263

(ತಸ್ಯ ಪ್ರಭೇದಾಃ) ಕ್ಷೀರೋದೋ ಲವಣೋದ (ಸ್ತಥಾಪರೇ) । *c*

ಆಪಃ (ಸ್ತ್ರೀ ಭೂಮ್ನಿ) ವಾರ್ವಾರಿ ಸಲಿಲಂ ಕಮಲಂ ಜಲಂ ॥ 264

ಪಯಃ ಕೀಲಾಲ ಮಮೃತಂ ಜೀವನಂ ಭುವನಂ ವನಂ।

ಕಬಂಧ ಮುದಕಂ ಪಾಥಃ ಪುಷ್ಕರಂ ಸರ್ವತೋಮುಖಂ ॥ 265

ಅಂಭೋಽರ್ಣ ಸ್ತೋಯ ಪಾನೀಯ ನೀರ ಕ್ಷೀರಾಂಬು ಶಂಬರಂ।

[ಕೃಪೀಟಂ ಕಾಂಡ (ಮಸ್ತ್ರೀಸ್ಯಾ) ಜ್ಜೀವನೀಯಂ ಕುಶಂ ವಿಷಂ]॥ 266

ಮೇಘಪುಷ್ಪಂ ಘನರಸಂ *d* (ತ್ರಿಷು ದ್ವೇ) ಆಪ್ಯಮಮ್ಮಯಂ। *e*

ಭಂಗ ಸ್ತರಂಗ ಊರ್ಮಿ (ರ್ವಾ ಸ್ತ್ರಿಯಾಂ) ವೀಚಿ *f* (ರಥೋರ್ಮಿಷು ॥ 267

ಮಹತ್ಸೂ) ಲ್ಲೋಲಕಲ್ಲೋಲೌ *g* (ಸ್ಯಾ) ದಾವರ್ತೋಽಂಭಸಾಂ ಭ್ರಮಃ। *h*

ಪೃಷಂತಿ ಬಿಂದು ಪೃಷತಾಃ (ಪುಮಾಂಸೋ) ವಿಪ್ರುಷಃ (ಸ್ತ್ರಿಯಃ) ॥ *i* 268

ಚಕ್ರಾಣಿ ಪುಟಭೇದಾಃ (ಸ್ಯು) *j* ಭ್ರ್ರಮಾಶ್ಚ ಜಲನಿರ್ಗಮಾಃ। *k*

---

a ದುಃಖ ೬. *b* ಸಮುದ್ರ ೧೫. *c* ಹಾಲುಕಡಲು ೧, ಉಪ್ಪುಕಡಲು ೧. *d* ನೀರು ೩೨. *e* ಜಲವಿಕಾರ ೨. *f* ಅಲೆಗಳು ೪. *g* ದೊಡ್ಡ ಅಲೆಗಳು ೨. *h* ಸುಳಿ ೧. *i* ಜಲಬಿಂದುಗಳು ೪. *j* ವಕ್ರವಾಗಿ ಹರಿಯುವ ಹೊಳೆ, ಪ್ರವಾಹಗಳ ಕುಟಿಲಗತಿ ೨. *k* ನೀರು ಹರಿಯುವುದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಹಾಗೆ ಕಟ್ಟಿದ ತೂಬು, ಬಚ್ಚಲು, ಮುಂತಾದವು ೨.

ಕೂಲಂ ರೋದಶ್ಚ ತೀರಂ (ಚ) ಪ್ರತೀರಂ (ಚ) ತಟಂ (ತ್ರಿಷು) ॥ *a* 269

ಪಾರಾವಾರೇ (ಪರಾರ್ವಾಚೀ ತೀರೇ) *b* ಪಾತ್ರಂ (ತದಂತರಂ) । *c*

ದ್ವೀಪೋಽ(ಸ್ತ್ರಿಯಾ) ಮಂತರೀಪಂ (ಯದಂತರ್ವಾರಿಣ ಸ್ತಟಂ) ॥ *d* 270

(ತೋಯೋತ್ಥಿತಂ ತ) ತ್ಪುಲಿನಂ *e* ಸೈಕತಂ ಸಿಕತಾಮಯಂ । *f*

ನಿಷದ್ವರ (ಸ್ತು) ಜಂಬಾಲಃ ಪಂಕೋಽ(ಸ್ತ್ರೀ) ಶಾದಕರ್ದಮೌ ॥ *g* 271

ಜಲೋಚ್ಛ್ವಾಸಾಃ ಪರೀವಾಹಾಃ *h* ಕೂಪಕಾ (ಸ್ತು) ವಿದಾರಕಾಃ । *i*

ನಾವ್ಯಂ (ತ್ರಿಲಿಂಗಂ) ನೌತಾರ್ಯೆ *j* (ಸ್ತ್ರಿಯಾಂ) ನೌಸ್ತರಣಿಸ್ತರಿಃ ॥ *k* 272

ಉಡುಪಂ (ತು) ಪ್ಲವಃ ಕೋಲಃ *l* ಸ್ರೋತೋಽಂ(ಬುಸರಣಂ ಸ್ವತಃ) । *m*

ಆತರ ಸ್ತರಪಣ್ಯಂ (ಸ್ಯಾ) *n* ದ್ರೋಣೀ ಕಾಷ್ಠಾಂಬುವಾಹಿನೀ ॥ *o* 273

ಸಾಂಯಾತ್ರಿಕಃ ಪೋತವಣಿಕ್ *p* ಕರ್ಣಧಾರ (ಸ್ತು) ನಾವಿಕಃ । *q*

ನಿಯಾಮಕಾಃ ಪೋತವಾಹಾಃ *r* ಕೂಪಕೋ ಗುಣವೃಕ್ಷಕಃ ॥ *s* 274

ನೌಕಾದಂಡಃ ಕ್ಷೇಪಣೀ (ಸ್ಯಾ) *t* ದರಿತ್ರಂ ಕೇನಿಪಾತಕಃ । *u*

ಅಭ್ರಿ (ಸ್ಸ್ತ್ರೀ) ಕಾಷ್ಠಕುದ್ದಾಲಃ *v* ಸೇಕಪಾತ್ರಂ (ತು) ಸೇಚನಂ ॥ *w* 275

ಯಾನಪಾತ್ರಂ (ತು) ಪೋತೋ *x* ಽ(ಬ್ಧಿಭವೇ ತ್ರಿಷು) ಸಮುದ್ರಿಯಂ । *y*

(ಕ್ಲೀಬೇ)ಽರ್ಧನಾವಂ (ನಾವೋರ್ಧೇ) *z* (ತೀತನೌಕೇ)ಽತಿನು (ತ್ರಿಷು) ॥ *aa*

(ತ್ರಿಷ್ವಾಗಾಧಾತ್) ಪ್ರಸನ್ನೋಽಚ್ಛಃ *bb* ಕಲುಷೋನಚ್ಛ ಆವಿಲಃ । *cc*

---

a ದಡ ೩. *b* ನೀರಿನ ಆಚೆ ಈಚೆ ದಡಗಳು ೨. *c* ಎರಡು ದಡಗಳಿಗೂ ನಡುವೆ ಇರುವ ಅಂತರಾಳ ೧. *d* ನೀರಿನ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ದಿಣ್ಣೆ ೨. *e* ಮರಳ ದಿಣ್ಣೆ ೧. *f* ಮರಳ ರಾಶಿ ೨. *g* ಕೆಸರು ೩. *h* ನೀರು ತುಳುಕಾಡುವುದು ೨ *i* ಚಿಲುವೆ ೨. *j* ಹಡಗಿನಿಂದ ದಾಟತಕ್ಕ ಜಲವುಳ್ಳ ಹೊಳೆ ೧. *k* ಹಡಗು ೪. *l* ತೆಪ್ಪ, ಹರಿಗೋಲು ೪. *m* ಜಲಪ್ರವಾಹ ೧. *n* ನೀರಿನ ಆಚೆ ದಡಕ್ಕೆ ದಾಟಿಸುವವನಿಗೆ ಕೊಡುವ ಕೂಲಿ ೨. *o* ದೋಣಿ ೨. *p* ಹಡಗಿನ ವರ್ತಕ ೨. *q* ಹಡಗು ನಡೆಸುವವನು ೨. *r* ಹಡಗು ನಡೆಸತಕ್ಕ ಉಪಾಯವನ್ನು ಹೇಳುವವನು ೨. *s* ಹಡಗಿನ ಧ್ವಜಸ್ತಂಭ ೨. *t* ಹಡಗನ್ನು ನಡೆಸುವ ಗಡೆ ೨. *u* ಹಡಗಿನ ಗಡಿ ಅಂದರೆ ಲಂಗರು ೨. *v* ಉಪ್ಪು ಮುಂತಾದ್ದನ್ನು ಅಗೆಯುವ ಮರದ ಗುದ್ದಲಿ ೨. *w* ಹಡಗಿನೊಳಕ್ಕೆ ನುಗ್ಗಿದ ನೀರನ್ನು ಚೆಲ್ಲುವ ಗೆರಸೆ ೨. *x* ಚಿಕ್ಕ ಹಡಗು ೨. *y* ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ವಸ್ತು ೧. *z* ಅರ್ಧ ಹಡಗು ೧. *aa* ಹಡಗಿನಿಂದ ಬಿದ್ದ ವಸ್ತು ೧. *bb* ನಿರ್ಮಲವಾದದ್ದು ೨. *cc* ಕೊಳಕಾದದ್ದು ೪.

ನಿಮ್ನಂ ಗಭೀರಂ ಗಂಭೀರ *a* ಮುತ್ತಾನಂ (ತದ್ವಿಪರ್ಯಯೇ) ॥*b* 277

ಅಗಾಧಮತಲಸ್ಪರ್ಶೇ *c* ಕೈವರ್ತೇ ದಾಶ ಧೀವರೌ । *d*

ಆನಾಯಃ (ಪುಂಸಿ) ಜಾಲಂ (ಸ್ಯಾ) *e* ಚ್ಛಣಸೂತ್ರಂ ಪವಿತ್ರಕಂ ॥*f* 278

ಮತ್ಸ್ಯಧಾನೀ ಕುವೇಣೀ (ಸ್ಯಾ) *g* ದ್ಬಡಿಶಂ ಮತ್ಸ್ಯಬಂಧನಂ । *h*

ಪೃಥುರೋಮಾ ಝಷೋ ಮತ್ಸ್ಯೋ ಮೀನೋ ವೈಸಾರಿಣೋಂಡಜಃ ॥ 279

ವಿಸಾರ ಶ್ಶಕಲೀ (ಚಾಥ) *i* ಗಂಡಕ ಶ್ಶಕುಲಾರ್ಭಕಃ । *j*

ಸಹಸ್ರದಂಷ್ಟ್ರಃ ಪಾಠೀನ *k* ಉಲೂಪೀ ಶಿಶುಕ (ಸ್ಸಮೌ) ॥*l* 280

ನಲಮೀನ ಶ್ಚಿಲಿಚಿಮಃ *m* ಪ್ರೋಷ್ಠೀ (ತು) ಶಫರೀ (ದ್ವಯೋಃ) । *n*

ಕ್ಷುದ್ರಾಂಡ ಮತ್ಸ್ಯಸಂಘಾತಃ ಪೋತಾಧಾನ *o* (ಮಥೋ ಝಷಾಃ) ॥ 281

ರೋಹಿತೋ ಮದ್ಗುರ ಶ್ಶಾಲೋ ರಾಜೀವ ಶ್ಶಕುಲಸ್ತಿಮಿಃ ।

ತಿಮಿಂಗಿಲಾದಯ ಶ್ಚಾಥ *p* ಯಾದಾಂಸಿ ಜಲಜಂತವಃ ॥*q* 282

(ತದ್ಭೇದಾಃ) ಶಿಂಶುಮಾರೋದ್ರಶಂಕವೋ ಮಕರಾದಯಃ । *r*

(ಸ್ಯಾ) ತ್ಕುಳೀರಃ ಕರ್ಕಟಕಃ *s* ಕೂರ್ಮೇ ಕಮಠ ಕಚ್ಛಪೌ ॥*t* 283

ಗ್ರಾಹೋ ವಹಾರೋ *u* ನಕ್ರ (ಸ್ತು) ಕುಂಭೀರೋಽ *v* (ಥ) ಮಹೀಲತಾ ।

ಗಂಡೂಪದಃ ಕಿಂಚುಲಕೋ *w* ನಿಹಾಕಾ ಗೋಧಿಕಾ (ಸಮೇ) ॥*x* 284

ರಕ್ತಪಾ (ತು) ಜಲೂಕಾಯಾಂ (ಸ್ತ್ರಿಯಾಂ ಭೂಮ್ನಿ) ಜಲೌಕಸಃ । *y*

---

a ಆಳವಾದದ್ದು ೩. *b* ಆಳವಿಲ್ಲದ್ದು ೧. *c* ಬಹಳ ಆಳವಾದದ್ದು ೨. *d* ಮೀನು ಹಿಡಿಯುವ ಬೆಸ್ತರವನು ೩. *e* ಬಲೆ ೨. *f* ಬಲೆಯ ಹಗ್ಗ ೨. *g* ಮೀನುಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವ ಬುಟ್ಟಿ ೨. *h* ಗಾಳ ೨. *i* ಮೀನು ೮. *j* ಮೀನಿನ ಮರಿ ೨. *k* ಸಾವಿರ ಕೋರೆಗಳುಳ್ಳ ಮೀನು, ಅಂದರೆ ತುರಿಮುಳ್ಳು ಮೀನು ೨. *l* ಶಿಶುವಿನ ಹಾಗೆ ಚಲುವಾದ ಉಣಿಚಿಮೀನು. *m* ಜಂಬುಮೀನು, ಹುಲ್ಲುಮೀನು ೨. *n* ಹಾರುಮೀನು, ಮೀಟುಮೀನು ೨. *o* ಮೀನು ಮರಿಗಳ ಗುಂಪು ೨. *p* ಕೆಂಪುಮೀನು ೧, ಯಾವಾಗಲೂ ಮುಳಿಗಿಕೊಂಡಿರುವ ಮೀನು ೧, ಬಹಳ ವೇಗವುಳ್ಳ ಮೀನು ೧., ರಾಜಮೀನು ೧. ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳಮೀನು ೧, ನೂರುಗಾವದ ನೀಳವಾದಮೀನು ೧, ಅಂಥಾ ತಿಮಿ ಮೀನನ್ನು ನುಂಗುವ ಮೀನು ೧. *q* ಜಲಚರಪ್ರಾಣಿಗಳು ೨. *r* ನೀರು ಬೆಕ್ಕು, ನೀರು ಹಂದಿ, ಚೋರ ಮೀನು, ನೆಗಳು, ಮುಂತಾದವು. *s* ಏಡಿ, ನಳ್ಳಿ ೨. *t* ಆಮೆ ೩. *u* ಹಾವು ಮೀನು ೨. *v* ಮೊಸಳೆ ೨. *w* ಕೆಸರಿನಲ್ಲಿರುವ ಎರುಬು ಹುಳು ೩. *x* ನೀರುಡುವು ೨. *y* ಜಿಗಣೆ ೩.

ಮುಕ್ತಾಸ್ಫೋಟಃ(ಸ್ತ್ರಿಯಾಂ) ಶುಕ್ತಿಃ*a* ಶಂಖ(ಸ್ಸ್ಯಾ) ತ್ಕಂಬು(ರಸ್ತ್ರಿಯಾಂ)॥*b*

ಕ್ಷುದ್ರಶಂಖಾ ಶ್ಯಂಖನಖಾ *c* ಶ್ಯಂಬೂಕಾ ಜಲಶುಕ್ತಯಃ।*d*

ಭೇಕೇ ಮಂಡೂಕ ವರ್ಷಾಭೂ ಶಾಲೂರ ಪ್ಲವದರ್ದುರಾಃ॥*e* 286

ಶಿಲೀ ಗಂಡೂಪದೀ *f* ಭೇಕೀ ವರ್ಷಾಭ್ವೀ *g* ಕಮಠೀ ಢುಲಿಃ।*h*

(ಮದ್ಗುರಸ್ಯಪ್ರಿಯಾ) ಶೃಂಗೀ *i* ದುರ್ನಾಮಾ ದೀರ್ಘಕೋಶಿಕಾ॥*j* 287

ಜಲಾಶಯೋ ಜಲಾಧಾರ *k* (ಸ್ತತ್ರಾಗಾಧಜಲೇ) ಹ್ರದಃ।*l*

ಆಹಾವ (ಸ್ತು) ನಿಪಾನಂ (ಸ್ಯಾ) ದುಪಕೂಪ ಜಲಾಶಯೇ॥*m* 288

(ಪುಂಸ್ಯೇವಾಂ) ಧುಃ ಪ್ರಹಿಃ ಕೂಪ ಉದಪಾನಂ (ತು ಪುಂಸಿ ವಾ)।*n*

ನೇಮಿ ಸ್ತ್ರಿಕಾ (ಸ್ಯ)*o* ಪೀನಾಹೋ ಮುಖಬಂಧನಮಸ್ಯ ಯತ್॥*p* 289

ಪುಷ್ಕರಿಣ್ಯಾಂ (ತು) ಖಾತಂ (ಸ್ಯಾ) *q* ದಖಾತಂ ದೇವಖಾತಕಂ॥*r*

ಪದ್ಮಾಕರ ಸ್ತಟಾಕೋಽ(ಸ್ತ್ರೀ) *s* ಕಾಸಾರ ಸ್ಸರಸೀ ಸರಃ॥*t* 290

ವೇಶಂತಃ ಪಲ್ವಲಂ (ಚಾ) ಲ್ಪಸರೋ *u* ವಾಪೀ (ತು) ದೀರ್ಘಿಕಾ।*v*

ಖೇಯಂ (ತು) ಪರಿಖಾ *w* ಧಾರ (ಸ್ತ್ವಂಭಸಾಂ ಯತ್ರ ಧಾರಣಂ)॥*x* 291

(ಸ್ಯಾ) ದಾಲವಾಲ ಮಾವಾಲ ಮಾವಾಪೋಽಥ *y* ನದೀ ಸರಿತ್।

ಕೂಲಂಕಷಾ ನಿರ್ಝರಿಣೀ ರೋಧೋವಕ್ರಾ ಸರಸ್ವತೀ॥ 292

ತರಂಗಿಣೀ ಶೈವಲಿನೀ ತಟನೀ ಹ್ರಾದಿನೀ ಧುನೀ।

ಸ್ರೋತಸ್ವಿನೀ ದ್ವೀಪವತೀ ಸ್ರವಂತೀ ನಿಮ್ನಗಾಽಽಪಗಾ॥*z* 293

ಗಂಗಾ ವಿಷ್ಣುಪದೀ ಜಹ್ನು ತನಯಾ ಸುರನಿಮ್ನಗಾ।

---

a ಮುತ್ತಿನ ಚಿಪ್ಪು ೨. *b* ಶಂಖ ೨. *c* ಗುಳ್ಳೆ ಶಂಖ ೨. *d* ಕಪ್ಪೆಚಿಪ್ಪು ೨. *e* ಕಪ್ಪೆ ೬. *f* ಹೆಣ್ಣು ಎರಬು ಹುಳು ೨. *g* ಹೆಣ್ಣು ಕಪ್ಪೆ ೨. *h* ಹೆಣ್ಣು ಆಮೆ ೨. ಮದ್ಗುರವೆಂಬ ಹೆಣ್ಣು ಮೀನು ೧. *j* ಆನೆಯ ರಕ್ತವನ್ನು ಹೀರುವ ದೊಡ್ಡ ಜಿಗಣೆ ೨. *k* ನೀರಿರುವ ಸ್ಥಳ ೨. *l* ಆಳವಾದನೀರುಳ್ಳ ಸ್ಥಳ, ಮಡು, ೧. *m* ಪಶುಗಳು ನೀರುಕುಡಿಯುವ ನೀರು ತೊಟ್ಟಿ ೨. *n* ಸೇದುವ ಬಾವಿ ೪. *o* ಬಾವಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ತಿರಗಣೆ, ಕಪಿಲೆ, ಮುಂತಾದದ್ದು ೨. *p* ಬಾವಿಯ ಕಟ್ಟೆ ೧. *q* ಚೌಕವಾಗಿ ತೋಡಿದ ಕೊಳ ೨. *r* ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದ ದೋಣೆ, ಪುಣ್ಯತೀರ್ಥ ೨. *s* ತಾವರೆಗಳುಳ್ಳ ಕೆರೆ ೨. *t* ತಾವರೆಗಳುಳ್ಳ ಕೊಳ ೩. *u* ಕಟ್ಟೆಹಾಕಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿದ ನೀರಿನ ಕುಂಟೆ ೩. *v* ಕಲ್ಯಾಣಿ, ಕೊಳ ೨. *w* ಕೋಟೆಯ ಕಂದಕ ೨. *x* ಕಾಲುವೆ ೧. *y* ಗಿಡದ ಪಾತಿ ೩. *z* ಹೊಳೆ, ನದಿ ೧೬.

ಭಾಗೀರಥೀ ತ್ರಿಪಥಗಾ ತ್ರಿಸ್ರೋತಾ ಭೀಷ್ಮಸೂ (ರಪಿ)॥*a* 294
ಕಾಳಿಂದೀ ಸೂರ್ಯತನಯಾ ಯಮುನಾ ಶಮನಸ್ವಸಾ।*b*
ರೇವಾ (ತು) ನರ್ಮದಾ ಸೋಮೋದ್ಭವಾ ಮೇಖಲಕನ್ಯಕಾ॥*c* 295
ಕರತೋಯಾ ಸದಾನೀರಾ *d* ಬಾಹುದಾ ಸೈತವಾಹಿನೀ।*e*
ಶತದ್ರು (ಸ್ತು) ಶಿತದ್ರು (ಸ್ಸ್ಯಾ) *f* ದ್ವಿಪಾಶಾ (ತು) ವಿಪಾಟ್(ಸ್ತ್ರಿಯಾಂ)॥*g*
ಶೋಣೋ ಹಿರಣ್ಯವಾಹ (ಸ್ಸ್ಯಾ) *h* ತ್ಕುಲ್ಯಾ (ಲ್ಪಾ ಕೃತ್ರಿಮಾ ಸರಿತ್)।*i*
ಶರಾವತೀ ವೇತ್ರವತೀ ಚಂದ್ರಭಾಗಾ ಸರಸ್ವತೀ॥ 297
ಗೋದಾವರೀ ಭೀಮರಥೀ ಕೃಷ್ಣವೇಣೀ (ಚ) ಗೌತಮೀ।
ಕಾವೇರೀ (ಸರಿತೋಽನ್ಯಾಶ್ಚ) *j* ಸಂಭೇದ (ಸ್ಸಿಂಧುಸಂಗಮಃ) ॥*k* 298
(ದ್ವಯೋಃ) ಪ್ರಣಾಲೀ (ಪಯಸಃ ಪದವ್ಯಾಂ) *l* ತ್ರಿಷು ತೂತ್ತರೌ।
(ದೇವಿಕಾಯಾಂ ಸರಯ್ವಾಂ ಚ ಭವೇ) ದಾವಿಕ ಸಾರವೌ॥*m* 299
ಸೌಗಂಧಿಕಂ (ತು) ಕಲ್ಹಾರಂ *n* ಹಲ್ಲಕಂ ರಕ್ತಸಂಧ್ಯಕಂ ।*o*
(ಸ್ಯಾ) ದುತ್ಪಲಂ ಕುವಲಯ *p* (ಮಥ) ನೀಲಾಂಬುಜನ್ಮ (ಚ)॥ 300
ಇಂದೀವರಂ ಚ ನೀಲೇಽಸ್ಮಿನ್ *q* (ಸಿತೇ) ಕುಮುದ ಕೈರವೇ।*r*
ಶಾಲೂಕ (ಮೇಷಾಂ ಕಂದಸ್ಸ್ಯಾ) *s* ದ್ವಾರಿಪರ್ಣೀ (ತು) ಕುಂಭಿಕಾ॥*t* 301
ಜಲನೀಲೀ (ತು) ಶೈವಾಲ ಶೈವಲೇಽ(ಥ) *u* ಕುಮುದ್ವತೀ।

---

a ಗಂಗಾ ನದಿ ೮. *b* ಯಮುನಾ ನದಿ ೪. *c* ನರ್ಮದಾ ನದಿ ೪. *d* ಶಿವನ ಹಸ್ತದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಕರತೋಯಾ ಎಂಬ ನದಿ ೨. *e* ಬಾಹುದಾ ನದಿ ೨. *f* ಶತದ್ರು ನದಿ ೨. *g* ವಿಪಾಶ ನದಿ ೨. *h* ಶೋಣ ನದಿ ೨. *i* ಅಗೆದುಮಾಡಿರುವ ಸಣ್ಣ ಹೊಳೆ ೧. *j* ಶರಾವತಿ, ವೇತ್ರವತಿ, ಚಂದ್ರಭಾಗೆ, ಸರಸ್ವತಿ, ಗೋದಾವರಿ, ಭೀಮರಥಿ, ಕೃಷ್ಣವೇಣಿ, ಗೌತಮಿ, ಕಾವೇರಿ, ಮುಂತಾದ ಬೇರೆಬೇರೆ ನದಿಗಳು. *k* ನದೀ ಸಂಗಮ ೧. *l* ಗೋಮುಖ, ದೋಣಿ, ಮುಂತಾದ ನೀರು ಹರಿಯುವ ದಾರಿ ೧. *m* ಕ್ರಮವಾಗಿ ದೇವಿಕಾ, ಸರಯೂ ನದಿಗಳಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ವಸ್ತುಗಳು ೨ *n* ಎಳಗೆಂಪುಳ್ಳ ನೈದಿಲೆ ೨. *o* ಕೆಂಪು ನೈದಿಲೆ ೨. *p* ನೈದಿಲೆ ೨. *q* ಕನ್ನೈದಿಲೆ ೨. *r* ಬಿಳಿ ನೈದಿಲೆ ೨. *s* ಈ ಸೌಗಂಧಿಕಾದಿಗಳ ಗೆಡ್ಡೆ ೧. *t* ನೀರುಕಾಗೆ ೨. *u* ಪಾಚಿ ೩.

ಕುಮುದಿನ್ಯಾಂ *a* ನಲಿನ್ಯಾಂ (ತು) ಬಿಸಿನೀ ಪದ್ಮಿನೀ ಮುಖಾಃ॥*b* 302
(ವಾ ಪುಂಸಿ) ಪದ್ಮಂ ನಳಿನ ಮರವಿಂದಂ ಮಹೋತ್ಪಲಂ।
ಸಹಸ್ರಪತ್ರಂ ಕಮಲಂ ಶತಪತ್ರಂ ಕುಶೇಶಯಂ॥ 303
ಪಂಕೇರುಹಂ ತಾಮರಸಂ ಸಾರಸಂ ಸರಸೀರುಹಂ।
ಬಿಸಪ್ರಸೂನ ರಾಜೀವ ಪುಷ್ಕರಾಂಭೋರುಹಾಣಿ (ಚ)॥*c* 304
ಪುಂಡರೀಕಂ ಸಿತಾಂಭೋಜ *d* (ಮಥ) ರಕ್ತಸರೋರುಹಂ।
ರಕ್ತೋತ್ಪಲಂ ಕೋಕನದಂ *e* ನಾಳೋ ನಾಳ *f* (ಮಥಾಸ್ತ್ರಿಯಾಂ)॥ 305
ಮೃಣಾಳಂ ಬಿಸ *g* (ಮಬ್ಜಾದಿಕದಂಬೇ) ಷಂಡ (ಮಸ್ತ್ರಿಯಾಂ)।*h*
ಕರಹಾಟಶ್ಶಿಫಾಕಂದಃ *i* ಕಿಂಜಲ್ಕಃ ಕೇಸರೋಽ(ಸ್ತ್ರಿಯಾಂ)॥*j* 306
ಸಂವರ್ತಿಕಾ ನವದಳಂ *k* ಬೀಜಕೋಶೋ ವರಾಟಕಃ।*l*

॥ಇತಿ ವಾರಿವರ್ಗಃ॥

ಉಕ್ತಂ ಸ್ವರ್ವ್ಯೋಮ ದಿಕ್ಕಾಲ ಧೀ ವಾಕ್ಛಬ್ದಾದಿ ನಾಟ್ಯಕಂ॥ 30
ಪಾತಾಳ ಭೋಗಿ ನರಕ ವಾರಿ ಚೈಷಾಂಚ ಸಂಗತಂ।
ಇತ್ಯಮರಸಿಂಹಕೃತೌ ನಾಮಲಿಂಗಾನುಶಾಸನೇ ॥ 08
ಸ್ವರ್ಗಾದಿಕಾಂಡಃ ಪ್ರಥಮಃ ಸಾಂಗ ಏವ ಸಮರ್ಥಿತಃ।

॥ಇತಿ ನಾಮಲಿಂಗಾನುಶಾಸನೇ ಪ್ರಥಮಕಾಂಡಃ॥

---

a ಬಿಳಿ.ನೈದಿಲೆ ಬಳ್ಳಿ ೨. *b* ಕಮಲಲತೆ ೩. *c* ತಾವರೆ ಹೂವು [illegible]
ವರೆ ಹೂವು ೨. *e* ಕೆಂದಾವರೆ ಹೂವು ೩. *f* ತಾವರೆ ದಂಟು ೨. *g* [illegible]
ಕೊಳವಿ ೨. *h* ತಾವರೆ ಹೂವು ಮುಂತಾದವುಗಳ ಸಮೂಹ ೧. *i* ತಾ[illegible]
j ತಾವರೆ ಮುಂತಾದ ಎಲ್ಲಾ ಹೂಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವ ಕುಸುರು ೨. *k* ಎ[illegible]
ಗಳು ೨. *l* ತಾವರೆ ಕಾಯಿ ೨.